

REDEMPTIO

A JÁSZ ÉS KUN TELEPÜLÉSEK HONISMERETI LAPJA

XXX. ÉVFOLYAM 5. SZÁM

Ára: 500 Ft

2023. OKTÓBER

REDEMPTIO (latin szó, ejtsd: redempció) – visszavásárlás, megváltás, önmegváltás. A szó az 1745-ös Jászkun Redemptiora utal, amikor a jászok és a kunok példás összefogással, saját erejükből visszavásárolták kiváltságaikat. Mária Terézia magyar királynő 1745. május 6-án írta alá a jászok és a kunok redempcionális diplomáját.

Dr. Mák Kornél a kiskunok új kapitánya

Fotó: Marton Ferenc

ÍZELÍTŐ A TARTALOMBÓL

Lacházi hírességek I. rész.....	3-6. oldal	120 éve született	
Emlékezés régi jászberényi tanárookra XXXIX		Héjjas Endréné Szél Katalin tanítónő	22-23. oldal
A gimnázium önképzőkörének tanárelnökei VIII.....	6-9. oldal	Déryné emlékűnnepség Jászberényben	24-25. oldal
Emlékezés Batáryné Komáromy Gizellára	9-11. oldal	KÖNYVISMERTETŐ	
Redemptio 30	12-15. oldal	Bartha Júlia: Kelet kapuja	26. oldal
Kiskunkapitány beiktatása Helvécián	16-17. oldal	Népzenei találkozó Csukás István és Karikó Katalin szülővárosában	29. oldal
Mészöly Dezső eltiltott verse.....	18. oldal	Ismét jól kifőzték	32. oldal
Orvos a zongoránál	19-20. oldal		

Kolbaz-szék A Nagykunság és fővárosa a középkorban

Jó ideje már, hogy a Nagykunság központjának Karcag városát tartjuk. Azonban nem volt ez mindig így. Karcag csak a török hódoltság megszűnése, majd a Rákóczi-szabadságharcot követő békeidőszakban vált a Nagykunság központjává. Maga a Nagykunság név is csak a török hódoltság idején keletkezett, addig ezt e területet magyar nyelven „Kolbászszéknek” nevezték. A széket, amely nagy valószínűséggel a kunok beköltözését követően az Olas nemzetség szállásait foglalta magába, megszervezésének idejében regnáló első kapitányáról capitaneus, comes) és bírójáról (iudex) nevezték el. Kolbaz nevének jelentése „sereget, seregszárnyat győzzl, világosan jelezte, hogy szülei kezdetől legyőzhetetlen harcoknak szánták. Kolbaz-szék nevének megváltoztatását a kiváló történész Győrffy György azzal magyarázza, hogy a Duna-Tisza közti kun terület már a török hódoltság első évtizedeiben (Mohácstól Buda török általi elfoglalásáig) hatalmas pusztításokat szenvedett, lakosságának száma és településállománya erősen lecsökkent, míg vele ellentétben a nagykunsági települések a 15 éves háború időszakáig még „virágoztak”, és amikor az utolsó krimi tatár betörések Kolbaz-szék falvainak zömét elpusztították, addigra már megőrződött a Nagykunság elnevezés. A névváltozás valamikor a 16. század közepéig következhetett be. Legalább is erre utal, hogy Kétházi Péter 1553 és 1554-ben még „a kolbászszéki kunok hites kapitánya” titulust viselte, egyik utóda Gáspár Tamás (1564) pedig már a „a nagykun kapitányok hites kapitánya” volt. Írásos forrásaink szerint fejedelmük, Kötöny halálát követően az országból kimenekült, majd rövidesen visszaköltöző kunok vérségi (valós és fiktív) leszármazás alapján hét nemzetségbe tömörültek, melyeknek élén a nemzetségfő (comes), egyben a nemzetség katonai parancsnoka (capitaneus) és bírója (iudex) állott. A történettudományban máig vitás kérdés, hogy a kun nemzetségek egyáltalán átalakulhattak-e

székekké, és királyaink a kun székeket mikor szervezték meg. Miután a kun székekre vonatkozóan viszonylag későn vannak írásos forrásaink, a történészek egy része úgy véli, hogy azok viszonylag későn szerveződtek meg, nagyjából Zsigmond uralkodása idején.

Kolbaz-szék településállománya a kunok betelepítését követő évszázadok folyamán többször is változott. 1558-ban Kolbazszállás, Csorba János szállása, Móríc, Kisújszállás, Tormásturgony, Tótturgony, Bócsa, Magyar-szállás, Karcagújszállás, Asszonyszállás, Orgondaszentmiklós, Ködszállás, Fábiansbestyén, Madaras, Kápolnás, Marjalaka, Szentmárton, Bábocka, Úcsüd, Mesterszállás, Homok, Telek-szállás, Póhamara, Kaba és Kakat tartozott a székhez. Kunhegyes és Túrkeve ekkor még nem, Kolbaz testvéreinek, Aposkának a szállása, valamint Kétpó és Csuna (más néven Szenttamás), melyek korábban jobbágyfalvakká alakultak át, már nem tartozott a Kunsághoz.

Kolbaz szállása adott helyet a széki adminisztrációnak, mely a széket alkotó településekre kiterjedő hatáskörű bíráskodási, hiteleshelyi tevékenységet látott el, és a budai vár tisztartójának hivatalos képviselői (tisztviselői) által kezelt adók begyűjtési helyeként pénzügyigazgatási szerepet is játszott, s nem mellesleg a szék társadalmi közéletének is színtere volt. Attól kezdve, hogy a kunok adóztatása megkezdődött, a kun szokásjog részben érvényét veszítette. A kun nemes többé nem volt azonos értékű a magyar nemessel, tehát ugyanúgy adózott, mint a közrendű kunok. Közülük nemesi jogot csak az nyert, akit a király személyében, leszármazottaival együtt nemesített. Könnyítésként fogható fel, hogy a szállások élén álló kapitányok, akik a településeken elsőfokú bíráskodási és adószedési jogokkal, illetve kötelezettségekkel rendelkeztek, hivataluk betöltésének idején fizetségül nemesi telekkel és adómentességgel (köztehermentességgel) rendelkeztek.

Kolbaz szállása adminisztratív funkciói miatt nem nőtt a székhez tartozó többi szállás fölé. Míg Jászberény a 15. század folyamán mezővárossá fejlődött, Kolbazszállása minden tekintetben ugyanolyan falusias település maradt, mint a többi, noha még a 17. században is 30–35 egykori kun szállás igazgatási-bírói központjaként működött.

Kolbazszállás település maradványai ma Kunhegyes határában találhatók, mely virágkorában északról Kunhegyessel és Tomajmonostorával, keletről Fábiansbestyén (Fábiansbestyén) és Karcagújszállással (Karcag), délről Bócsával, nyugatról Kenderessel és Kakattal volt határos.

Kolbaz vezér szállását olyan területen létesítette, ahol a magyar királyság korábbi századaiban nem volt település, ugyanis a régészeti terepbejárások nem találtak annak nyomát, hogy korábban lakott lett volna.

Kolbaz szállásának létezéséről az első adat 1395-ből ismert. Azonban a település (possessio) jóval régebben is létezhetett. Már Gyárfás is úgy vélte, hogy Kolbaz egy nemzetségnek adott nevet. Természetesen a magát Kolbaztól származtató nemesi nemzetség (genus) értelmében. S valóban, amint egy 1459-ben kiadott oklevél bizonyítja, Kolbaz ötödízigleni leszármazottai még nyilvántartották jeles őseit. A fennmaradt leszármazási sor arra is bizonyíték, hogy Kolbazszállása a 13. század végén ugyanazon a helyen létezett, mint az 1395-ben említett település.

1397-ből arról értesültünk, hogy a kolbazszállási Pál fia András, János fia Domokos, András testvére János, András unokatestvérei István fia Sebestyén és Tamás, valamint Lukács fia István, ezenkívül kolbazszállási Miklós fia János, testvére György, és Jakab fia László unokatestvéreik Dersi István fiaitól, Demetertől és Gergelytől, azok fiaitól és testvéreiktől Kakat községbeli részirtokaikat 440 ft-ért örök áron megvásárolták. (Az új tulajdonosok valószínűleg át is költöztek Kakatra, mert két évvel később már Kakati (de Kakath) néven szerepeltek. Kolbazszállás papja 1470-ben az esztergomi érsek helyettesének utasítására a budaszentlőrinci pálosok kenderesi birtokán hatalmaskodást elkövető Kenderesy Balázst ünnepélyesen egyházi átok alá vetette. Kolbazszállás gótikus temploma meglehetősen későn, 1440 körül épülhetett fel.

Kézenfekvőnek tűnik, hogy Kolbaz comes (capitaneus seu iudex) szállása lett Kolbaz-szék főhelye is, s nagyjából Zsigmond király korától itt működött a széki adminisztráció is. Bár a széki adminisztrációra, annak összetételére vonatkozóan az iratanyag megsemmisülése miatt semmiféle adat nem rendelkezünk, azonban egy

szerencsésen fennmaradt 1477. évi oklevélből tudhatjuk, hogy abban az évben a kolbaz-széki kunok ispánja, a székkapitány nemes Albert deák volt. Kolbazszállás a régészeti terepbejárások adatai alapján hosszú, keskeny, egy főutcával rendelkező település volt. A házas telkeket feltehetően élő-sövény (lícium) kerítés övezte. A középkori régészet egyik magyar klasszikusa, Méri István, aki a terepbejárást végezte, meg is jegyezte: „Kolbászszállás területének átvizsgálásakor felhívtuk

a figyelmet ilyen élő-sövény (lícium) maradványokra, amelyeket mind a mai napig nem tudtak a szántóföldek egyes részeiből kiirtani.” Tudniillik Kolbaz szállásának beltelkein ma szántóföldek találhatóak.

Kolbaz-szék települései a török hódoltság folyamán többször is elpusztultak. Lakóik, hogy életüket megmenték, rendre elmenekültek. A lakosok viszatértével a szállások egy része akár többször is újjátelepült, míg a pusztán maradt kolbaz-széki települések terü-

lete az újjáélelt kunsági mezővárosok és falvak határaiba olvadt bele. Azonban a fennállása során mindvégig átlagos falusias léptékét és képét mutató Kolbazszállás, a székközpont azonban nem települt újjá, lakosainak maradéka más kunsági településekre költöztek. Kolbazszállás szerepét a 17. század végétől, az akkor már ténylegesen városi-mezővárosi fejlődésre lépett Karcag vette át.

Dr. Selmeczi László régész

Lacházi hírességek I. rész

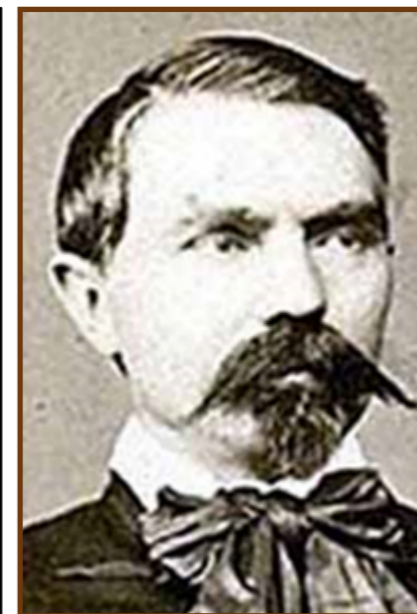
Vannak, akik Lacházán születtek, de másutt szereztek hírnevet, és vannak, akik nem lacházaiak, azonban Lacházán írták be nevüket a történelembe. Vannak, akiknek emléket állítottak, és vannak, akiknek a neve már feledésbe merült. Vannak, akik világhírnévre tettek szert, és vannak, akik csak Lacháza hírnevét gazdagították. Lacháza csak egy kis falu volt Pest megyében, de hírneves polgárai akár egy nagyváros nevezetes személyei is lehetnének. Ezért emlékeztessen ezen összeállítás mindazokra, akik kivívták hírneveségüket kis hazánkban.

Ács Károly (1823–1894)

Ács Károly jogász, nyelvész, költő, népköltészet-kutató, országgyűlési képviselő (1861. április 6. – augusztus 22.) és parlamenti képviselő volt 1865-től 1869-ig. A pilisi járás esküdtje, a forradalmi Magyarország első népi származású szolgabírója a pilisi járásban, részt vett az 1848-as szabadságharcban, nemzetőrséget alakított. 1849-ben gerillaparancsnok, Pest vármegye főjegyzője, majd ismét főszolgabíró 1823. július 14-én született Kisbankháza pusztán Ács Gergely és Tóth Zsuzsanna szülőktől.

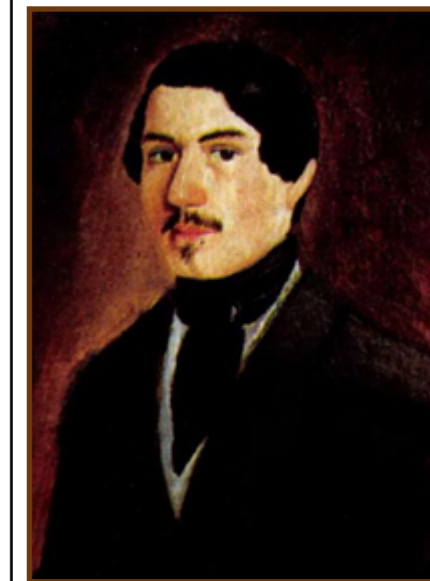
Elemi iskoláját Ráckevén járta ki, majd 1834-ben Kunszentmiklósról küldték tanulni, ahol a gimnáziumi tanulmányait 1839-ben fejezte be eminens eredménnyel. Ezután beiratkozott a messze földön híres kecskeméti főiskolára.

A Kecskeméti tanuló Ács Károly, aki verseket írt már, jó barátságot kötött az 1841–42-es tanévre odaérkező

Ács Károly

Jókai Mórral. A kecskeméti professzorok azt a gyakorlatot vezették be, hogy az egyes tárgyakban kiemelkedő eredményeket elérő hallgatókat bevonták az oktatásba. Ács Károly a francia

Ács Károly portréja, melyet Jókai festett meg 1842-ben Kecskeméten

nyelvet tanította fiatalabb diáktársainak, Jókai pedig, noha már irodalmi próbálkozásaiiban is előbbre jutott, a rajzolás tanította, miközben arcképeket is festett.

Mivel tanárai az oktatás iránt nagy elkötelezettséget fektettek fel benne, felkérték Ács Károlyt a Pest megye gyámsága alatt álló gróf Beleznay család egyik gyermekének nevelésére.

Folyó szám	Tanuló neve	Hazája
1834		
256	Ács Károly	Ráckeve
257	Kovács Antal	N. Vágy
258	Halász István	Szabadszállás
259	Bereczk Dénes	Fehérvár
1835		
260	Nagy Ferenc	Laczháza
261	Cserna Lajos	Pest
262	Cserna László	Pest
263	Nyerges Dániel	Dömsöd
264	Fejes Sándor	Ráckeve

Részlet a kunszentmiklósi református gimnázium évkönyvéből

Erről azonban másfél év múlva lemondott. Ekkor felkérték a francia nyelv nyilvános oktatására, és megbízták az iskolai énekhar számára a különböző alkalmakra szükséges énekek elkészítésével. Az általa írt, csupán 12 díszpéldányban kinyomtatott üdvözlő versekkel nyitották meg Kecskeméten a könyvnyomdát. Ács kezdeményezésére és közreműködésével jött létre az iskolai lapolvasó egyesület, melynek helyisége felszerelésével szintén őt bízták meg. E célból több alkalommal Pestre is felutazott, ahol megismerkedett Bajzával, aki a költészeti pályára buzdította őt. Két éven keresztül egyik szerkesztője volt a Calliope című iskolai hetilapnak, melynek hasábjain megjelent két verse: a Ne lopj és a Mátkaleány (1842-ben a tekintélyes Athenaeum is lekötölte ezeket).

János őrnagyról barátjának, aki kapva kapott a témán és az alakon. Így született meg 1844-ben a János vitéz. A jogi tanulmányait befejező Ács Károly 1843 nyarán hagyta el a hírhős várost. Kecskemétről Pozsonyba ment, hogy az országgyűlés üléseit látogathassa, majd onnan 1844-ben Pestre jött, ahol 1845-ben letette az ügyvédi vizsgát. Ezt megelőzően Pest megyének ugyanazon évi, május 6-án tartott tisztújítása alkalmával a pilisi járásban tiszteletbeli esküt tett, szolgabíró lett. 1847-ben hathatósan védte meg körzete lakosságát a nagy éhínségtől, amit követendő példaként állítottak az ország elé. Ács Károlynak gyakorta jelentek meg versei, irodalmi cikkei az Athenaeumban, később a Vasárnapi Újságban, Nővilágban, Napkeletben, Honban stb.

A jofestadtí várbörtön Csehországban

Jókai ismertette meg Ács Károllyal Petőfi Sándort, ki 1843-ban Kecskeméten színészkedett. A három ifjú szinte állandóan együtt volt: felolvasták egymásnak műveiket, elemezték és bírálták azokat. Petőfi és Ács Károly ismeretségéből barátság lett olyannyira, hogy Petőfi színpadi célokra olykor a ruháit is kölcsönkérte. A két jó barát elhatározta, hogy együtt adják ki a verseiket. Ezt a tervüket azonban nem sikerült megvalósítaniuk, mert egy jezsuita pap cenzor Petőfi „Disznótor” című verse miatt nem engedélyezte a kötet kiadását. Ez a barátság jelentős állomás volt a János vitéz megírásának folyamatában. Ugyanis Ács Károly személyesen ismerte a „marcona” huszart, üres óráiban gyakran mesélgetett Horváth Nepomuk

Mint az egykori „vezérvármegye” legtöbb települése, Ráckeve is az 1847-es országgyűlési követválasztás alkalmával került kapcsolatba Kossuth Lajossal. Pest megye pesti megyeházánál a ráckevei választók is reá adták voksukat. Közöttük volt Ács Károly is, aki a megyeházán már többször találkozott a liberális nemesség vezéralakjával. Jól ismerte őt, majd később, a szabadságharc idején előbb a váci járás főszolgabírójaként, utóbb Pest megye főjegyzőjeként, végül a pilisi járás főszolgabírójaként tevékenykedve hivatalos ügyekben is többször érintkezett a Honvédelmi Bizottmánnyal és Kossuth Lajossal. Amikor 1849 februárjában a solti járásban megszervezte népi partizánegységet, két ízben is jelentést küldött Kossuthnak működésükről.

Ráckeve határtalan örömet nyilvánította nagyszerű fiának közéleti sikerei felett, ezért meghívta Ács Károlyt az 1848. június 13-ra kitűzött tisztújító közgyűlés elnökének. 1848 júliusában Ács Károly főszolgabíró két rendeletet adott ki a szigeten a Kossuth-bankók teljes értékében való elfogadásáról és az újoncozásról, Kossuth pedig Gergelyi Károly századost nevezte ki a dömsödi Hajós Károly által megszervezett partizán-csapat parancsnokává. Ács Károly szervezte meg a Duna-Tisza közén a parasztok fölkelését is 1848-ban. A katonai események alakulása 1848 késő őszen és telén a honvédelmet minden eszközzel és erejével támogató közigazgatási tisztviselőt valódi katonává formálta. Igaz mündért ekkor sem viselt, de a hadkiegészítés feladata és a fegyverek gyűjtése, melyet járása területén önként vállalt fel, jelentőségében a harctéri szolgálatot is meghaladta.

1849 januárjának első napjaiban – amikor a megyehatóság a kormánnyal együtt már Debrecenben működött – megkísérelte az Alföld több helységében fenntartani a forradalmi közigazgatási szervezeteket. Amikor Windischgrätz csapatai már a fővárosban voltak, Ács Károly Gödöllőn, Jászberényben, Kunszentmiklóson és Ráckevén személyesen próbálta a forradalmi igazgatás szervezetének további működését segíteni és fenntartani. Debrecenben adta át Ács Károly a kormánynak azokat a fegyvereket, melyeket Knezovics Julianna által felajánlott összegből vásárolt.

Ács Károly az 1849. május 14-én, Kecskeméten tartott megyei választmányi gyűlés után azonnal hivatali székhelyére, Pestre utazott, ahol éppen Görgey seregei ostromolták Budát. A forradalom és szabadságharc levereése után Ács Károly is bujdosásra kényszerült az osztrákok kíméletlen megtorlása elől. (1849 kritikus napjaiban például Vecsésen bujdosott Jókai Mórral.) 1850 áprilisában aztán arra az elhatározásra jutott, hogy Törökországon át Angliába vagy Észak-Amerikába vándorol, ezért a bosnyák határ felé vette az útját. Sabinagrada és Hitter között, a broderi határőr-egység körzetében sikerült is kompon átkelnie a Száván, de a hitteri halászkok elárulták őt. A túlsó partra érve a kiküldött járőr elfogta és azonnal beszállította őt. Ács Károly ekkor már

török területen tartózkodott, tehát az osztrák katonaság az elfogatást a török területek megsértésével hajtotta végre 1850 májusában. Ezután vasban Pestre, az új-épületi börtönbe szállították. Másfél esztendő telt el az ítélet kihirdetéséig. Egyetlen vigasza édesanyja maradt, aki gyakran meglátogatta őt. Meglátogatta még Ács Károlyt a börtönben Knezovics Julianna is, aki alantas viselkedésével próbára tette a rab várbörtönben megromlott idegeit és türelmét.

Ács Károly szobra az Ady Endre Gimnázium előtt (2008 óta), mely Lontay Antal alkotása

Ács Károly 169 napot töltött a sirlomházban, a halál árnyékában. 1852. május 5-én reggel katonák jöttek érte, és elvezették, de nem a vesztőhelyre, hanem ismét a tárgyalóterembe, ahol a hadbíró egy rövid iratot olvasott fel előtte:

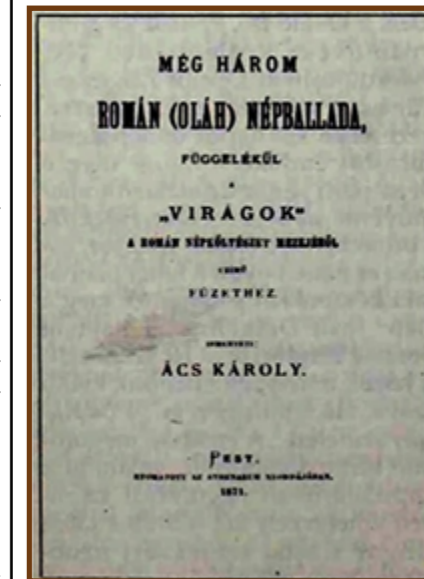
„Ő császári apostoli felsége folyó év március 27-én úgy kegyeskedett dönteni, hogy Ács Károly hadbírószágon hozott halálra ítéletét szabadságvesztés büntetésre változtatja. E szerint vagyona elkobzása mellett, a vizsgálati fogságban eltöltött idő beszámításával, hatévi várfogságra ítélte.”

Büntetését a Josefstadt (Josefov) erődítmény börtönében töltötte le vasban, ahonnan 1856. május 8-án szabadult. Várfogsága idején a román, cseh és tót (szlovák) nyelveket a rabtársaitól elsajátította.

Fogsága után nyolc évig (1858–66) Seltenreich Károlyné (Beregh Rozália) leánynevelő intézetében vállalt magyar irodalom- és nyelvtanári teendőket. Erre az időszakra esik *Virágok a román (oláh) népköltészet mezejéről* című (Pest, 1858) műfordításkötetnek megjelentetése, melyet rövid, de magvas előszóval és bőséges, alapos történelem- és tárgyismeretről tanuskodó jegyzetapparátussal látott el. Mindeközben 1861-ben, majd 1865-ben a szentendrei kerület országgyűlési képviselőjévé választották, valamint az első magyar általános biztosító-társaság, majd a Pannónia viszontbiztosító-társaság igazgatósági jegyzője is volt.

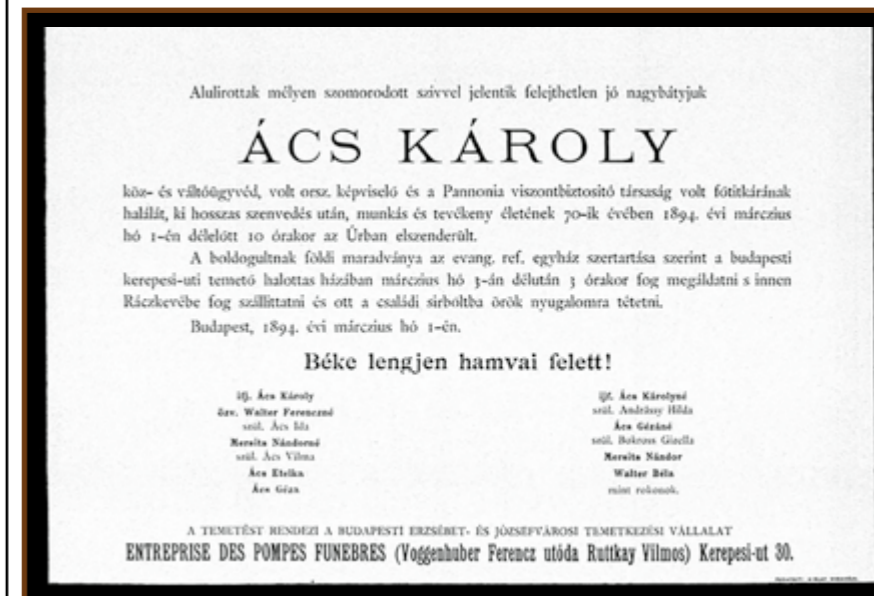
Ugyanakkor nyelvtanokat, cseh, szlovák, német, román, szerb nyelvkönyveket írt, szerb és román népkölteményeket gyűjtött és fordított. Irodalmunkban úttörőként foglalkozott a román és szerb népköltéssel. Az egykori elítélt, akinek a vagyonát elkobozták, és így üres zsebbel kezdte tanári működését a szabadulása után, az 1880-as években már három hazatulajdonosa is volt a fővárosban.

1891-től Ács Károly szervezte egyre gyakrabban jelezte, hogy a sok munka és szenvedés gyógyíthatatlanul megviselte. Gyakori látogatója volt orvosoknak, kórházaknak. Az orvosok leg-

Ács Károly könyvének címlapja

inkább attól féltek, hogy a sokat próbált idegrendszere egyszer felmondja a szolgálatot. Sejtésük beigazolódt: 1893 őszén Ács Károlyt a téboly tüneteivel szállították zárt intézetbe, és ugyanezt a betegséget jelölték meg 1894. március 1-én, Budapesten bekövetkezett halála okául is.

Ács Károly gyászjelentése

Feleségétől, Kovács Máriától öt gyermeke született: Ida 1872-ben, Géza 1875-ben, Vilma 1879-ben, Károly 1882-ben és Etelka 1884-ben.

1866-os nyugdíjba vonulása után Ráckevén élt földbirtokosként, de végrendeletében 180.000 koronát hagyatkozott a Magyar Tudományos

Ács Károly síremléke a családi sírbolton a ráckevei öreg temetőben, melyet a községi képviselőtestület emeltetett

Emléktábla a Művelődési Központ oldalfalán

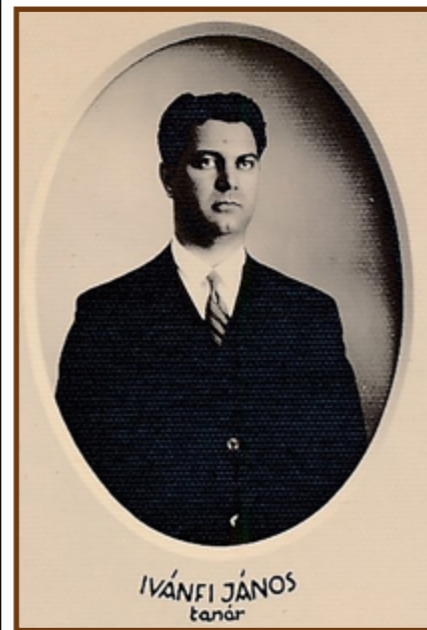
Akadémiára, a fennmaradt részt, 150.000 koronát pedig Ráckeve községnek adta egy mezőgazdasági és ipari iskola alapítására, amely ma a Ráckevei Ady Endre Gimnázium (Kossuth Lajos utca 82.). Az alapító nevét egy régi utca őrizte 1938-tól, de mára az utcát már átkeresztelték,

ugyanis az 1950-es években ráfógták, hogy ő is kulák volt, és Ács Károly nevét töröltette az utcatábláról.

Ma már megint van Ács Károly utca Ráckevén, és a Művelődési Központ is az ő nevét viseli.

folytatjuk

Babós Lajos helytörténeti kutató

Ivánfi János

sarjadék népet megmenteni. Merjetelek nagyok lenni, ti, akik valami jobbra vagytok meghíva, kik egy szebb jövőnek lehettek urai."

Az 1930/31-es tanévben megalkották a jászberényi m. kir. áll. József Nádor Reálgimnázium Széchenyi István Gróf Önképzőkörének új alapszabályait.

Emlékezés régi jászberényi tanárookra XXXIX. A gimnázium önképzőkörének tanárelnökei VIII.

Ebben az írásban két önképzőköri tanárelnökönek – Ivánfi (Jankovics) János és Újvári Gyula – a kört segítő munkáját mutatom be, ők 1926 és 1936 között kapták ezt a megbízatást. **Ivánfi (Jankovics) János (1895, Zsámbék – 1977, Stuttgart)** magyar-német szakos tanár, aki 1923 novemberében Ceglédről került a jászberényi főgimnáziumba helyettes tanárnak. 1926-ban rendes tanári címet kapott. Az iskola és a város érdekében húsz évig végzett eredményes tevékenységet, ebből négy évig intézet vezetői feladatot látott el. Ugyanis 1938-ban Józsy Ferenc igazgató megvált az iskolától. Ekkor a minisztérium a minden téren elismert, nagyon aktív, mindenre figyelő, sok ötletet megvalósító Ivánfi Jánost bízta meg az igazgatói teendőket ellátásával.

Itt jegyzem meg, hogy Ivánfi János igazgató életéről, munkásságáról a Redemptio 2018. júniusi számában olvashatnak. Ebben az írásban munkásságának kis töredékéről, az önképzőkör tanárelnöki tevékenységéről lesz szó.

Jankovics János néven 1926/27, 1927/28, 1929/30, 1930/31 tanévekben, az 1935/36-os tanévben pedig már a magyarosított, Ivánfi János néven látta el a rábízott feladatot.

Az évek során több változás és változtatás is történt az önképzőkör életében. Az 1926/27-es tanév nevezetes volt a kör számára, ekkor vette fel gróf Széchenyi István nevét, azaz Széchenyi István Gróf Önképzőkör lett. Széchenyi István szavaival lelkesítették a tanulókat, fokozták a munkakedvet: „Ti vagytok meghíva egy

Ebben, három fejezetben 50 pontban határozták meg a kör szervezetét, működését. A bevezetésben többek között a következőket rögzítették: „Az önképzőkör védnöke az intézet igazgatója, aki az év elején megbízza az intézet egyik tanárát az önképzőkör vezetésével. (...) Az önképzőkör működését a vezetőtanár irányítja.”

Ivánfi János a tanév végi értesítőben a következőket írta: „Kezdetől fogva ügyeltünk arra, hogy az önképzőkör ne legyen csupán egynehány tehetséges tanuló érvényesülési lehetősége, hanem a legkülönbözőbb irányú munkásság bemutatkozó helye, ahol mindenki nemcsak mint néző és hallgató közönség szerepeljen, hanem a cselekvő működésből is kivegye – bármilyen szerény méretekben is – a maga erejének megfelelő részét. Hogy minél többen szerepelhessenek és a kör munkássága minél változatosabbá váljék, teret nyitottunk rajzolóinknak és zenészeinknek is. (...)

Alkalmat akartunk nyújtani a felsőosztályos tanulóifjúságnak arra, hogy vasár- és ünnepnapokon hasznos szórakozással tudjon eltölteni egy-két órát s ezért megalakítottuk az ifj. önképzőkör „Olvasókörét.” Az Olvasókör könyvtárába, az it. tanári könyvtárából válogattunk össze olyan tudományos szakmunkákat, amelyeknek olvasása kielégítheti az érettebb tanulóifjúság különböző irányú komolyabb érdeklődését, anélkül, hogy nagy tárgyi nehézségekkel kellene megküdenie s egyúttal megkönnyíti számára önképzőköri dolgozatára alkalmas tárgy megtalálását agy kiválóatását. Minden vasár- és ünnepnap d.e. 10 órától d.u. 1-ig állott nyitva az „Olvasókör” terme az önképzőkör tagjai számára. Télien az mt. igazgatója külön erre célra fűttette az V. osztály termét vasár- és ünnepnapokon.”

Az 1929/30-as tanévben már 29 könyvtári napot tartottak, amikor is összesen 392 könyvet vettek ki a tanulók. A magyar irodalmi témájú művek iránt volt nagy az érdeklődés, de az olvasókör folyóiratait is kedvvel olvasták.

Az önképzőkör eddigi életéhez hasonlóan, most is nagyon tartalmas munka folyt. Az 1927/28-as tanévben például 20 gyűlésen „elhangzott összesen 5 beszéd, 12 szabad előadás, 5 felolvasás, 29 szavalt, 8 zeneszám, 6 műfordítás (2 franciából, 4 németből), 2 költemény és egy novella, megbíráltatott továbbá 18 rajz”.

Az 1935/36-os tanév Ivánfi János utolsó önképzőkörös éve volt, ekkor összesen 12 gyűlést tartottak. „Ezek

során elhangzott 4 beszéd, 3 felolvasás, 10 szabadelőadás, 20 szavalt, 6 írásbeli és 39 szóbeli bírálat, beérkezett 1 novella, 6 tárgysorozatrajz és 9 díszgyűlési műsorrajz”.

Az önképzőkör megalakulásától kezdve minden évben a hagyományos, hazafias ünnepi emlékező műsorok – az október 6-i, a március 15-i és a hősökre emlékezés – mellett több évfordulós ünnepséget, díszgyűlést is szervezett, melyeken a város lakossága is nagy létszámmal részt vett.

Ivánfi János vezetésével 1926. december 19-én Gyulai Pálra (születésének 100 éves évfordulóján), 1928. február 6-án Gyóni Gézára, 1928. február 20-án Vajda Jánosra, 1936. május 17-én Berzsenyi Dánielre emlékeztek méltó módon. 1927. február 12-én a mohácsi csata emlékére gyásznapot tartottak.

II. Rákóczi Ferenc Gimnázium, Munkács

Az 1925/26-os tanévben elindult az önképzőkör tagjaiból alakult aerokör, ami több diáknak többlet elfoglaltságot jelentett. „Hogy az intézet két ifjúsági egyesületében, az önképzőkörben és az aerokörben való munkálkodás a tanulókat ne terhelje meg, azért a meteorológia és az aviatika kapcsolatára vonatkozó előadásokat tanulóink ebben az évben is az önképzőkörben tartották meg”. 1938-tól 1942 júniusáig Ivánfi János igazgatóként követte, segítette az önképzőkör és belőle „kinőtt” aerokör tevékenységét. 1942 júniusától, saját kérésére, a zalaegerszegi állami Deák Ferenc gimnáziumhoz helyezte a minisztérium, ahol szintén igazgató lett. A háború után elbocsátották az állásából, nehéz körülmények között

élt családjával. 1958-ban engedéllyel áttelepülhettek Németországba. Haláláig ott élt és dolgozott.

Az 1931/32-es és az 1934/35-ös évek közötti tanévekben **Újvári Gyula** magyar-latin szakos tanár látta el a vezetőtanári feladatokat.

Újvári Gyula (1892, Alsószentiván - ?) a nagykállói Szabolcs vezér Gimnáziumból 1930-ban került Jászberénybe Majtényi Károly helyére. Majtényi Károly pedig az ő helyére Nagykállóba. (Az előző, augusztusi írásomban írtam róla)

Újvári tanár úr a tanári pályáját 1915-ben a munkácsi II. Rákóczi Ferenc Gimnáziumban kezdte. A magyar és a latin mellett történelmet, földrajzot és görög-pótló irodalmat is tanított és internátusi felügyelő volt.

Munkács után, 1921-ben Nagykálló következett, ahol 9 évig tanított. Távozásakor írták, hogy *kedves, szimpatikus lényét, simulékony modorát* nagyon megszerették és sajnálták, hogy távozott Nagykállóból.

Jászberényi munkássága mind a két tantárgyának tanításával, a VII. osztály osztályfőnökségével kezdődött. S már az 1930/31-es tanév év végi értesítőjében *A tanulók olvasmányainak házi ellenőrzése* címmel jelent meg értekezése. Az értekezés záró gondolatai bizonyítják, hogy miért foglalkozott ezzel a témával: „Az az irodalom kell nekünk, amelyben megvan az a mélységes etika, hogy ő felelős azért a feketeségért, amit ráró a fehér papírlapra a hogy ez a feketeség nem fekete gondolatot, hanem

lángoló s szívet-lelket nemesítő eszményiséget. (...) az iskola és a család csak akkor fogja betölteni az ország támasztás nemzeti kultúrmisszióját, ha a gondjaira bízott ifjúság lelkében minél kipusztíthatatlanabban bele oltja az erkölcsi tartalmú nemzeti gondolatot.”

Az 1935-ös évkönyvben pedig Horatius az ember és a költő című értekezése olvasható.

A következő, 1931/32-es tanévben öt bízták meg az önképzőkör vezetésével. Az önképzőkörön belül megalakult a fotó-szakosztály, melyet Ujvári Gyula vezetett. Sok diák kívánsága teljesült ezzel. Már az első évben 30 tanuló ismerkedett meg a fényképezés alapelemeivel elméleti és gyakorlati oktatáson. Az elkövetkező években már kirándulásokat fotóztak, s a felvételeket laboratóriumi órákon kidolgozták. A természettudományokat tanító tanárok útmutatása, irányítása mellett a Jászság jellemző növénytarulását, egyházi és történelmi emlékeit is megörökítették.

Az iskola tanári testülete nagy súlyt helyezett a magyartanulások kikészítésére, az önképzőkörben is nagyon figyelték erre. A szóbeli és írásbeli bírálatok mindig kitértek az előadott művek stílusára, különösen a magyarosság tekintetében. Sőt a stílusvétségéről előadás is elhangzott.

A kör működése az évek során változatos volt, műsorban sosem volt hiány. Sokszor az idő rövidege miatt nem tudták a tervezett műsorszámok mind egyikét bemutatni. Az ének-szakosztály az intézet ünnepségein több számmal is szerepelt, a zene-szakosztály a zenekar hiánya miatt csak egy-egy diák szereplését jelentette. A gyűléseken nagyon komoly munka folyt, a műsört legtöbbször tárgysorozatrajz közölte a tagokkal, melyet utolsó számként el is bíráltak.

Az 1933/34-es tanévben például elhangzott 4 felolvasás, 11 szabadelőadás különböző tárgykörökből, 2 eredeti elbeszélés, 21 szavalt, 10 írásbeli, 88 szóbeli bírálat. (...) A gyűlések keretében megemlékeztünk Báthory István erdélyi fejedelemről s lengyel királyról születésének négyszázadik s Körösi Csoma Sándorról születésének másfél százados fordulójának alkalmából. – olvasható az év végi jelentésben.

A történelmi és irodalmi emlékműsorok a méltó megemlékezés mellett lehetőséget adnak a tanulók tudásuk bemutatására, sokirányú fejlődésére.

A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium rendelete értelmében 1935-ben megemlékeztek január 21-én Madách Imre íróról halálának ötvenedik évfordulóján, április 8-án II. Rákóczi Ferencről halálának 200. évfordulóján, április 28-án Q. Hortius Flaccus római költőről születésének 2000 éves fordulóján.

Kossuth Lajos Gimnázium, Pestszenterzsébet

A jászberényi évek alatt népművelési előadásokat tartott, tagja volt a Jászberényi Kaszinó Egyesületnek. A pályája kezdetétől tagja volt a Magyar Irodalomtörténeti Társaságnak, a Központi Katolikus Körnek, az

Budapest VI. kerület Állami Kemény Zsigmond Főreáliskola (Gimnázium)

Országos Középiskolai és Katolikus Középiskolai Tanáregyesületnek. A Tanáregyesület segélyalapjának főtájkára volt.

A Tanáregyesület könyvtárának rendezéséhez a következő javaslatot

nyújtotta be: Legyen tankönyv-osztály, folyóirat-osztály, pedagógia és didaktika könyvek osztálya, középiskolai tanárok szépirodalmi és tudományos műveinek gyűjteménye, az évkönyvek osztálya.

Irodalmi munkásságát főleg folyóirat-cikkek jelentik, néhány ezek közül:

A Kozocsa Sándor szerkesztette Irodalomtörténet Figyelő című rovatában 1943-ban „Adat a Hítel fogadtatásához” [Széchenyi István] címmel, 1944-ben „Tallózás a kuruc balladák körül” címmel jelent meg írása.

A Magyar Pedagógiai Irodalom – Folyóiratcikkek 1919–1944 összeállításban található írásai (A gyermekek történelmi érzékének felkeltése és fejlesztése, NL 1934. 24. sz., A gyermekek képzelete a történelem tanításában, NL 1938. 1. sz.,

Az élmény pedagógiája, NL 1940. 21. sz.), az Országos Középiskolai Tanáregyleti Közlönyben (Az ifjúsági könyvtárjegyzék múltja és jelene / Szemák Istvántól-Horváth Kálmánig/ 1941/42., Tallózás az 1942-43-i gimnáziumi évkönyvekben, Középiskolai évkönyvekben megjelent értekezések jegyzéke: 1938-39., 1940-41., 1941-42.).

Az 1935/36-os tanévben már nem a jászberényi főgimnáziumban dolgozott. Ugyanis saját kérelmére áthelyezést nyert Pestszenterzsébetre a Kossuth Lajos Gimnáziumba. A jászberényi tanártestület nagyon sajnálta Ujvári Gyula távozását, kiben igen jó szakképzettségű, derék, kedves tanárt veszített az intézet – írják a tanév végi évkönyvben.

Három év múlva, 1938-ban szintén saját kérelmére Pestszenterzsébetről is távozott a Budapest VI. kerületi Kemény Zsigmond Főreáliskolába (gimnáziumba).

Nagy valószínűséggel innen, a főreáliskolából ment nyugdíjba. Budapesten az I. kerület Istenhegyi-út 9/d szám alatt lakott.

1967-ben nyugalmazott tanárként arany diplomát kapott a Szegedi József Attila Tudományegyetemen, hiszen ötven éve végezte el az egyetemet.

Mind a két önképzőkori tanárelnök vezetése alatt élénk, igen tartalmas tevékenységet folytattak a kör tagjai. Több évtizede más, hogy Ivánfi János és Ujvári Gyula tanár urak elhagyták a földi létet. Emlékük elhomályosult, de remélem, ez az írás ismét visszahozza emléküket.

Források

Állami Szabolcs vezér Gimnázium, Nagykálló értesítői 1920 és 1931 között
Állami József Nádor Gimnázium, Jászberény értesítői 1920 és 1944 között
Állami Kossuth Lajos Gimnázium, Pestszenterzsébet értesítői 1935 és 1939 között
Az Országos Középiskolai Tanáregyesület Közlönyei 1915 és 1944 között
Budapest VI. kerületi Kemény Zsigmond Főreáliskola (gimnázium) értesítői 1938 és 1944 között

Délmagyarország, 1967. szeptember (57. évfolyam, 206-231. szám)

II. Rákóczi Ferenc Gimnázium, Munkács értesítői 1915 és 1921 között

Csörgő Terézia
nyugalmozott biológia-kémia tanár

Emlékezés Batáryné Komáromy Gizellára, Jászberény egykor neves zongoratanárnőjére (1911-1967)

Komáromy Gizella Jászberényben született 1911. január 11-én. Apja, Komáromy Márton aranyérmes pék-mester, akinek 1912-ben egy könyve is megjelent *Tudnivalók a sütőiparról* címmel. Anyja, Szilárdy Gizella. Három gyermekük született (József, Irén, Gizella), akik mindnyájan diplomát szereztek. Közülük a leghíresebb Komáromy József (1901–1973) volt, aki hírlapíróként, helytörténész-ként, 1950-től 1951-ig a Jász Múzeum, 1952-től 1953-ig a kecskeméti Katona József Múzeum, majd pedig 1953-tól a miskolci Herman Ottó Múzeum igazgatójaként dolgozott.

magán tanulója lett. Hegyi Emánuel, Hir Sári zongoraművészeknél tanult tovább. Vizsgáit a Zeneakadémia professzorai előtt tette le az akadémiai osztályokból.

1935-ben férjhez ment Batáry Imréhez, a helybeli Hangya Szövetkezet körzetvezetőjéhez, és abbahagyta a tanulmányait. A művészképzőt már nem végezte el.

1942-ben született leánya, Ildikó. 1942-ben, férje halála után letette a 4. akadémiai osztály vizsgáját. Ez időben magántanár és a Tanítóképző Intézet zongora tanára volt. Eördögh Ilona (hegedűművész), Bakki József (zenepedagógus, később iskola-

Komáromy Gizella bizonyítványa a Nemzeti Zenedében, 1911

A középső gyermek, Komáromy Irén a keszthelyi Ranolder Intézetben szerzett tanítónői oklevelet. Komáromy Gizella elemi és polgári iskoláit Jászberényben végezte. Zongora tanulmányait is itt kezdte, majd a budapesti Nemzeti Zenede

igazgató) és Dr. Feczko Iván állandó kamarazenes partnerként a komolyzene megszeretésére buzdították Jászberény közönségét. A korábbi években Tornósy Lajos és Szabó Fekete János nevét is ott találhatjuk a kamarazenesek között.

1943-ban – a helybéli zenetanárok szorgalmazására, miniszteri engedéllyel – a városban megnyílt az államilag is engedélyezett Zeneiskola, amelynek Batáryné lett a vezetője. Attól függően, hogy éppen hol lakott a Batáry család, ott volt az iskola székhelye is. (pl. egy időben a Rákóczi út 11. sz. alatt.)

A háború utáni időszakban a főtéri – akkor Apponyi tér 28. szám alatti – Erdős-házban lakott a Batáry család, ahol két – 4 méter magas – szoba volt az iskola helyszíne. Télen lehetetlen volt kifűteni ezeket a nagy szobákat, és tüzelő is csak jegyre volt kapható, ugyanakkor a nyári vizsgák mindig nagy sikerrel zajlottak az impozáns termekben. Mindenki bizonyítványt kapott. A tandíj 10–30 forint volt havonként, a szociális helyzettől függően talán néha több, a növendékek naponta jöhettek gyakorolni. A hegedűt Eördögh Ilona tanította a saját, Kossuth úti házukban, szolfézst pedig Bakki József az általános iskolában. Előfordult, hogy a városi tanács fűtőanyag és világítási támogatást szavazott meg számukra.

Komáromy Gizella zongorázik

A háború utáni években a Zeneiskolát a felújított Legényegyletben lett helyezték el, ahol a Déryné Művelődési Otthon is működött, és önálló városi intézményé szervezték, mint munkaközösségi Zeneiskolát a szonoloki Zeneiskola tagintézményeként.

Az iskolát a tandíjából és a város által fizetett tiszteletdíjből tartották fenn, amelyből a tanárok is honoráriumot kaptak.

A városnak az akkori gazdasági körülmények miatt nem volt túl nagy lehetősége. Az 1955/56-os tanévben már 130 gyermeket tartottak számon, és helyhiány miatt átköltöztek a Ferencsek Kultúrházába, ahol jobban elfértek.

1956-ban Jászberényben Cseh kulturális napokat rendeztek. Így írt erről az Új Csehszlovákia c. folyóirat: „Jászberényben június 19/20-án a Városi Tanács V.B., a Déryné Kultúr-ház és a budapesti Csehszlovák Kultúra rendezett csehszlovák kulturális napokat. 19-én a MŰHOSZ jászberényi helyiségében Csehszlovákia tájait címmel dokumentációs kiállítás nyílt. Este Eördögh Ilona hegedűművész, Hemerka Gyula népdalénekes, Kohut Magda, a budapesti Nemzeti Színház tagja, B. Komáromi Gizi zongoraművész, Vörös Sári népdalénekes, valamint a Déryné kultúrház szalonzenekara, népi zenekara és táncsoportja felléptével ünnepi csehszlovák kultúrestet tartottak.”

Sok huza-vona után a városi tanács támogatásával 1957-ben Bakki József elképzelései nyomán végül is megkapták a Bercsényi úti, volt Ipartestület székházát, ami ettől kezdve az önálló Zeneiskola otthona lett. Az iskola 1962-ben vette fel Palotásy János nevét.

Batáryné, amellel, hogy a Zeneiskolában órákat adott – 1954 és 1957 között az ORI (Országos Rendező Iroda) működési engedélyével rendelkező, a Gördülő opera zongorakísérőjeként neves, fővárosi énekesek, színészek mellett is fellépett, (köztük említhetjük Gyurkovics Mária, Gáti Józsefet, Berek Katit), majd a Déryné Kultúrotthon balett- és tánciskolájának zongoristája lett, de vendéglátóipari felkéréseket is elvállalt.

1957-ben Bakki József meghívására a városi Palotásy János Zeneiskolában elfogadta a helyettes igazgatói és zongoratanári állást.

1961-ben lányához, Ildikóhoz költözött Debrecenbe, ahonnan 5 éven keresztül – hetenként – még utazó tanárként Jászberénybe járt, és zongorázni tanította a Zeneiskola akkori növendékeit. 1966-ban nyugdíjba ment. Egy év múlva – 1967 november

8-án – influenza okozta a halálát. Nyughelye Debrecenben, a Nagyterdei Temetőben van (Árkádsor 6-os mező 6. sor 2-es urnás fülke.)

Haláláig szívesen játszotta Beethoven szonátáit, Chopin keringőit, Liszt Manók táncát és Rachmanyinov prelűdjét.

Komáromy Gizella

Tanítványai voltak többek között: Tornósy György, Horti Piroska, Klein Ágnes, Stark Judit, Balla Rózsika, a Palotásy Zeneiskolában Rohonczy Andrea, Husznay Mária, hogy csak a legismertebbeket említsük.

Thormann-né Husznay Mária így emlékezik vissza Gizi néniére: „Megkerestem az általános iskolai és a zeneiskolai bizonyítványaimat. Sajnos a zeneiskolai bizonyítványok közül hiányzik egy, az 1959/60-as tanévtől az 1964/65-ös tanévig bezárólag. Az első bizonyítvány az 1958/59-es tanévet igazolja. Zongorázni tanultam Batáry Imréné, Gizi néninél. Érdekes, hogy rögtön a második osztállyal kezdődik a bejegyzés. Ennek nem tudom az okát, két dologra gondolok: vagy már elsős koromban elkezdtem zongorát tanulni a munkaközösségben, vagy minket, zenei tagozatos tanulókat rögtön a második osztályba vettek fel. Előképzőbe nem jártunk, szolfézból felmentést kaptunk, hiszen a heti 5 énekórával és a kórussal olyan elméleti tudást szereztünk, melyek elegendők

voltak a hangszertanuláshoz. Aki zeneibe járt, annak kötelező volt valamilyen hangszert is választani. Így az évek múltával fokozatosan nőtt a zeneiskola létszáma. A kezdetekkor emlékeim szerint nem volt nagy a választék, a zongora és a hegedű között választhatunk. A későbbiekben már jöttek fűvós tanárok is, így kibővült a paletta. Többen fuvoláztak, fagottoztak már felső tagozaton. Igen szoros volt a kapcsolat a két iskola között. Az általános iskolai bizonyítványban minden évben a rendkívüli tárgy rovatban ott szerepel a zongora 5 (jeles), tehát a zeneiskolai jegy bekerült az iskolai bizonyítványba is. Emlékszem arra, hogy énekórán többször szóba került, ha valaki „elsumákolta” a zeneórákat. Ahogy már korábban is említettem, engem Batáryné Gizi néni tanított. A bizonyítvány hiányában nem emlékszem már, hány évig. Szép arcú, csinosan öltözött néni volt, tökéletes frizurával.

többször melléütöttem), staccato, legato, ism. (ismétlés, vagyis még nem volt elfogadható), „följebb a bal csuklót” (sokszor ceruzával bökdöste a tenyeremet, ha nem volt jó a kéztartás), „jól menjen”, 1961-ből egy bejegyzés: április szerda 10 óra 48', akkoriban még váltott tanítás volt, hol délelőtt, hol délután. Azt nem tudom, hogy hogyan jött ki a 10 óra 48 perces kezdés... érdekes. Egy másik bejegyzés: 1962. febr. 1-ig a tandíj fizetve, 24 Ft-ot átvettem - Batáryné. Tehát akkor még Gizi nénihez jártam. A Bach – Bartók kotta 5. számú darabja (Polonaise) első sorának ritmusa nem könnyű (gyerekszemmel). Függőleges vonalakkal húzta össze Gizi néni a jobb és bal kéz hangjait, a sor végén pedig ez áll: 50x. Már korábban említettem, hogy volt zongoránk, de a házukban elhelyezett óvoda ajtókkal volt leválasztva. Nem volt egyszerű a gyakorlás, nem ülhettem le bármikor a zongorához. Délelőtt 9-től

Egy színdarab csoportképe az 1930-as évek végéről. Az első sorban közepén Komáromy Gizella, a jobb szélén Bakki József ül

Nézegetem a régi kottáimat, majdnem mindegyiken még megvan a kék csomagolópapír, amibe a könyveinket és a füzeinket csomagoltuk. Színiük már megkopott, néhányon rajta van a régi piros szelű vinyetta is. Kálmán György – Senn Irén: Zongoraiskola III. füzet, Bartók: Gyermeknek I., Bartók: Mikrokosmosz II. füzet, Czerny: Könnyű technikai gyakorlatok I., Hernádi Lajos: A gyermek Mozart, Bach – Bartók: Tizenhárom könnyű kis zongoradarab stb. Belelapozok a kottákba. Sok helyen odairta Gizi néni az ujjrendet, a dátum minden darabnál ott van, hogy mikor adta föl, bekarikázott hangok (gondolom,

11-ig kötött foglalkozások voltak odaát; verstanulás, számolás, testnevelés, ének. Ebéd után kb. 3-ig alvás. Ezekben az időpontokban nem lehetett gyakorolni az „áthallás” miatt. Firczky nagyanyám szigorú asszony volt. Jó hallása révén rögtön meghallotta a hamis hangokat és főzés közben gyakran beszólt a szobába, hogy - még 10x játszd el. A Gizi néni által bért 50x-re most is rácsodálkozom, nagyon nem mehetett az az egy sor... Gizi néni 1961-ben Debrecenbe költözött, onnan járt visszatanítani. A bejegyzés alapján 1962-ben még nála tanultam, aztán Csák Józsefné, Ica nénihez kerültem.”

Egy másik tanítványa – Szombathy Tünde ny. gimnáziumi tanárnő pedig a következőket írta:

„En csak négy évig jártam zeneiskolába, hetedikes koromtól kezdve, mindvégig Gizi néni tanított. A Rákóczi úton gyakran felidéztem emlékeimet, ha épp arra járok. Nagyon szerettem őt, azt remélem,

Komáromy Gizella idős korában

azaz biztos vagyok benne, ez kölcsönös volt. Ahogy a bizonyítványt lapozom, mindig szép eredményeket látok, pedig nem volt zongoránk, barátnőmhöz jártam gyakorolni.”

Biztosan akadna még néhány kedves visszaemlékező, de Batáryné szorgos munkássága óta több mint 70–80 év telt el. Kevesen lehetnek már. Nem volt könnyű élete, mert férje korai halála után egyedülálló anyaként kellett helytállnia, és megélhetésüket biztosítania. Így aztán beszéljenek róla még a mellékelt fotók.

Forrás:

Besenyi Vendel: Palotási János Zeneiskola 1958–2018, (szerk.) Farkasné Szőke Tünde, Jászberény, 2018
Magyar Sütők Lapja 1932. 30. évf. 4–24. sz.
Új Csehszlovákia 1956. 3. évf. 1sz. Arcanum Digitális Tudománytár
Leánya, Batáry Ildikó zongora és szolfézs szakon végzett zenetanárnő közlése és fényképei nyomán
Thormann-né Husznay Mária: Élmények, emlékek, pillanatok, hangulatok - Szombathy Tünde ny. gimn. tanárnő visszaemlékezése
Kiss Erika: <https://adoc.pub/a-jaszberenyi-zeneiskola-trtenete.html>

Ufer Sárközi Ágnes helytörténeti kutató

Redemptio 30

Nyarat idéző napsütés fogadta 2023. szeptember 7-én Jászberényben a 30. évfolyamába lépett Redemptio honismereti újság jubileumi ünnepségére érkezőket. A Jász Múzeumban tartott kerek évfordulót ünneplő rendezvényen Hortiné dr. Bathó Edit múzeumigazgató, a lap egyik alapítója köszöntötte a megjelenteket.

Dr. Bathó Edit, Dr. Debreczeni-Droppán Béla, Ván Jenő, Farkas Ferenc és Papp Izabella az ünnepi asztalnál
Fotó: Bognár Mária

Köszöntőjében röviden szólt a kezdetekről, és arról, hogy a lap három évtizeddel ezelőtt az első összekötő kapcsot jelentette az 1876-ban megszüntetett Jászkun Hármaskerület – a Jászság, a Nagykunság és a Kiskunság – települései között. Felidézte, hogy 1876 után egyre inkább távolodtak egymástól a kerületek és a települések, és 1995-ig jóformán semmilyen kapcsolatban nem álltak egymással. 1995. március 18-án a múzeumok kezdeményezésére és az önkormányzatok támogatásának köszönhetően kibontották a redemptio ünnepség zászlóját Túrkevéren. Az egész éven át tartó, a Jászság, a Nagykunság és a Kiskunság összefogásával szervezett rendezvénysorozat volt a nyitánya az új jászkun összefogásnak. „E nemes összefogást mindannyiunknak erősíteni kell, ennek egyik tartópillére a Redemptio, amire nagyon büszkék vagyunk. A személyes jelenlét nagyon sokat jelent, amire szükség van a mai világban” - fogalmazott. Azt kérte, továbbra is támogassák szerzőként, fotósként, terjesztőként vagy egyéb módon a lapot.

Ván Jenő jászkun főkapitány köszöntőjében kiemelte, hogy 2005-ben kapcsolódott be a jászkun hagyományörzés szervezésébe. Köszönetet mondott azoknak, akik értékes és maradandó tartalommal töltik meg a lapot, üzenve az utókornak és a jelennek egyaránt. „A mai világban 30 évig létezni nem egyszerű, de a Redemptio még mindig létezik és működik, és bízunk benne, a jövőben is így lesz”. Mint mondta, aki az újságot forgatja, magas szintű ismeretekkel fog a Jászkunság történéseiről és jelenlegi eseményeiről rendelkezni.

a politikai sokszínűség szabdalja ezt az összetartozást”. Az érdekérvényesítés hívta életre a szövetséget, amely kiemelt feladatának tekinti a jászkunokról és kunokról szóló folyóirat, a Redemptio kiadásának elősegítését. „Ez a kiváló szellemi műhely Hortiné dr. Bathó Edit vezetésével megérdemli a gratulációt, hiszen újabb 5 év telt el a negyedszázados évforduló óta, amelyet szinte mindannyian itt ünnepeltünk.” Szavai szerint mi sem bizonyítja jobban az alkotógárda és a folyóirat életképességét, mint az, hogy talpon tudtak maradni az elmúlt időszak nehézségei közepette is.

Dr. Debreczeni-Droppán Béla, a Honismereti Szövetség elnöke a hagyomány átadásának fontosságát emelte ki, amelyet a Redemptio 30 éve képvisel. „Ilyen lapnak nemcsak anyagi támogatás kell, hanem szív, lélek, szeretet, ami a Redemptiónál nagyon látható módon megvan. Elmondható a honismereti mozgalom nevében is, hogy ezen a vidéken a Redemptio a honismereti tevékenység zászlóshajója, segít megmaradni, továbblépni és erőt ad” - fogalmazott. Azt kívánta a lapnak, hogy legyen folytatás és 5 évente ünnepelhesünk. „Amíg jászok, kunok vannak, addig legyen ez a lap is, mindig legyen folytatója” - tette hozzá.

Papp Izabella ny. levéltáros a kezdeteket, a lap indulását idézte fel, és összegezte az eltelt 30 év legfontosabb történéseit. A Muhoray György és Bathó Edit által megálmodott lap első száma

Farkas Ferenc Jászapáti polgármestere, a Jászsági Önkormányzatok Szövetségének elnöke hangsúlyozta: „A jász nép összetartozása történelmünk során

A jubileumi ünnepség résztvevői
Fotó: Bugyi Gábor

többször megmutatkozott, legjelentősebb állomása az önmegváltás volt, amely önbecsülésünket nagyban emelte. A mai jász nép is összetartó, azonban időnként

1994 decemberében jelent meg. Kezdetben 12 oldalon, fekete-fehér nyomással, mára már 32 oldalas színes kiadvány lett. Mint mondta, a folyóirat

az eltelt harminc év alatt megvalósította az alapítók álmát: a jász és a kun összefogás újabb kori szép példájává, maradandó értékévé vált.

Dr. Debreczeni-Droppán Béla, a Honismereti Szövetség elnöke köszönti a vendégeket
Fotó: Bognár Mária

A köszöntőket követően Pénzes Tivadar népzeneész tekerőlanton adott elő dél-alföldi, dunántúli és jászsági népdalokat a jelenlévők nagy tetszésére. Az ünnepi esemény zárásaként Hortiné dr. Bathó Edit oklevéllel köszöntö meg mindazoknak a munkáját, aki valamilyen formában segítettek az elmúlt harminc évben a lap megjelenését.

Pénzes Tivadar népzeneész
Fotó: Bognár Mária

Elköszönt mint múzeumigazgató, de hangsúlyozta, hogy ny. múzeumigazgatóként és a Jász Múzeumért Alapítvány elnökeként továbbra is a tudományos életben kíván maradni. „Ötven évet dolgozhattam Jászberény és a Jászság kulturális életéért, továbbra sem fogom abbahagyni a hagyományörzést, a honismereti munkát, továbbra is együtt fogunk dolgozni” - ígérte.

Bognár Mária újságíró

A Jászkunság hagyományörzésének szolgálatában. A Redemptio című folyóirat első harminc évéről

Harminc év az emberi életben is nagy idő, de igazi ritkaságnak számít, hogy egy honismereti folyóirat három évtizeden át folyamatosan megjelenik, és egyben fontos küldetést teljesít. A Redemptio című folyóiratot a szülőföld szeretete, az ősök iránti tisztelet hozta létre. Egy civil szervezet, a Jász Múzeumért Kulturális Alapítvány kiadásában már három évtizede sikerrel fogja össze, és formálja önmagára büszke közösséggé az egykori Jászkunság lakóit – túllépve évszázadokon és megyehatárokon.

1994. december

Hogyan kezdődött? A nagy múltú Jász Múzeum sohasem bővelkedett anyagiakban, de voltak és vannak lelkes munkatársak, akik a sokszor lehetetlennek látszó álmokat is megvalósítják. Ilyen álom volt harminc évvel ezelőtt egy honismereti folyóirat létrehozása. Az 1990-es években a megyei napilapokból sajnálatos módon elmaradtak a helytörténeti írások. 1995-re tervezték az első jász világtalálkozót Jászberényben, de nem volt fórum, ahol erről megfelelő módon hírt lehetett volna adni. Ez a gondolat gyakran felmerült a Jász Múzeum igazgatói irodájában, ahol Bathó Edit igazga-

tónó és Muhoray György városi tanácsos beszélgetéseik során próbáltak megoldást keresni. Itt hangozott el először az a sorsdöntő mondat: *Kézsítsünk saját lapot!* A címe is hamar megszületett, hiszen aligha lehetne egyetlen szóval jobban kifejezni a jászok és kunok összetartozását, mint a REDEMPTIO.

Adva volt hát egy kiváló ötlet, nagy-nagy lelkesedés, már „csupán” a feltételeket kellett megteremteni. Ismerve az alapítók elhivatottságát, nem is csodálkozunk azon, hogy rövid időn belül, 1994 decemberében – mintegy karácsonyi ajándékként – megjelent az új folyóirat első száma. Első szerkesztője Muhoray György volt, aki így indokolta a címválasztást: „Redemptio. Ez az a szó, amelyet minden jász és kun településen kell, hogy ismerjenek. Ez az a szó, amely bennünket, jászokat és kunokat 1745 óta összeköt. Ennek az összetartozásnak a tudatában és jegyében született meg ez a lap, ennek szellemében kapta a REDEMPTIO címet.” Megfogalmazta a lap céljait, melyek közül legfontosabb a jász és kun öntudat erősítése, a Jászkunsággal foglalkozó kutatók és helytörténészek írásainak megjelenítése, más szóval: közzététel minden olyan témát, amely a világ bármely pontján élő jászokat és kunokat érdekelheti.

Ezekkel a nemes célokkal indult útjára 1994 decemberében egy országosan is egyedülálló folyóirat. Kiadását a Jász Múzeumért Kulturális Alapítvány vállalta, a szakmai háttérrel pedig a Jász Múzeum biztosította. Felelős szerkesztője 1994-től 1996-ig Muhoray György volt, majd nyolc éven át Kiss Erika szerkesztette. Gondos munkája nyomán formálódott a folyóirat belső szerkezete, kialakultak tartalmi sajátosságai. 2006-tól dr. Bathó Edit vette át a lap szerkesztését, és 17 év óta az ő gondos, színvonalas szerkesztésével jelenik meg a folyóirat. Munkáját a szerkesztőbizottság tagjai segítik: Bugyi Gábor, Kókai Magdolna, és Papné Varga Bernadett. Az előkészítési munkákat Bugyi Gábor és Papné Varga Bernadett végzi.

A kéthavonta megjelenő folyóirat népszerűségére jellemzőnek tekinthető az oldalszámok változása. Kezdetben 12 oldal, majd 16, később 24 oldal volt a terjedelme, jelenleg pedig 32 oldalon olvashatunk a jászok és kunok történetéről, mindennapjairól. Ez jól jelzi a növekvő érdeklődést, ugyanakkor a témák bőségét is. A rendszeres és alkalmi szerzők szívesen és örömmel írnak a ma már igen rangos, tudományos körökben is elismert folyóiratba.

2007. augusztus

A Redemptio tizenegy éven át fekete-fehér nyomással jelent meg, 2006-tól pedig színes kivitelben, látványos külsővel. Kezdetben Lajosmizsén készült a lap, majd a Hűtőgépgyár nyomdája, a Verzal Print, 2009-től pedig a jászberényi Artander és Signal Print Kft., jelenleg pedig a Creatív Color Stúdió Kft. készíti. A gazdag tartalmat kiváló minőségű fotók egészítik ki. Minden lapszám címloldalán olvashatjuk a Redemptio szó jelentését, hogy aki először veszi kézbe, az is pontosan tudja, mit jelent.

A Redemptio rendkívül közkedvelt lapjává vált a Jászkunság történelmi múltja, szokásai, hagyományai és jelenkori eseményei iránt érdeklődő olvasóknak. Az évek során kiváló rendszeres és alkalmi szerzői gárdát sikerült megnyerni, akik ellenszolgáltatás nélkül, örömmel küldik színvonalas írásaikat. Történészek, régészek, néprajzkutatók, nyelvészek, levéltárosok, szociológusok és újságírók és más területek elismert szakemberei rendszeresen írnak a folyóiratba. Hasonlóan fontos a helytörténettel foglalkozó szerzők munkája, vagy a híradások,

a képes összeállítások, amelyek emberközelivé, élővé teszik az azonos történelmi múlttal rendelkező, de egymástól távol élők hétköznapjait és ünnepeit. A lap sikerének fontos feltétele az olvasók érdeklődése és szeretete, ez teszi teljessé a szerkesztők és szerzők lelkiismeretes és önzetlen munkáját. Dr. Bathó Edit szerkesztői munkája nyomán a lap – korábbi értékeit megőrizve – tartalmilag tovább gazdagodott, és esztétikus külseje, a kiváló minőségű fotók nyomán olyan folyóirattá vált, amit jólesik kézbe venni. A formálódó, gyakran megújuló belső tartalom pedig jól szolgálja a Jászkunság szellemi örökségének bemutatását, megőrzését, múlt és jelen kiválóságainak bemutatását.

A Redemptio megjelenése, sokszínű és értékes tartalma új lendületet adott a hagyományörzésnek, ugyanakkor ösztönzőjévé vált új hagyományok megteremtésének is. Fontos króniká-sává vált például a jász és kun világtalálkozóknak, a külsőségekben is látványos újkori kapitányválasztás szép hagyománnyá válásának, a redemptio évfordulója ünnepi megemlékezéseinek és számos más rendezvénynek, találkozóknak. A Jászság és két Kunság közös örömmünnepe volt, amikor 2014-ben a magyar országgyűlés egyhangú szavazattal a redemptio napját történelmi emléknappá nyilvánította. A lap jelentőségének megfelelően tudósított erről a kiemelkedő eseményről is.

Az évek során a Redemptio olyan rangos, tudományos körökben is elismert folyóirattá vált, amelynek hivatkozásait a Magyar Tudományos Akadémia is elfogadja. Országosan is ismert felkészült kutatók is szívesen írnak a folyóiratba, akiket gyakran erős érzelmi szálak kötnek a Jászsághoz és a Kunsághoz.

Nem csupán múltba tekintés, az ősök tettei jelennek meg a folyóiratban. Lapjain az egymástól távoli jász és kun települések lakói tudósítanak életük fontos eseményeiről, a hétköznapok örömeiről, évfordulós ünnepségekről, hagyományörző vigasságokról. De a búcsúzás sorait is olvashatjuk egy-egy kedves baráttól, ismerőstől, a jászsági, kunsági értékek, hagyományok őrzőitől. Ezáltal ők már nem csupán a szívekben élnek tovább – a folyóirat lapjai is őrzi emléküket.

Az évek során több rendszeres rovata volt és van a lapnak, amelyek azonban nem jelentenek merev kereteket,

és időről időre megújulnak. Néhány ezek közül: A lap első írásaként legtöbb esetben a Jászkunság régészetére, közigazgatására, történelmi múltjára vonatkozó alapos tanulmányt olvashatunk.

A Jászkun archívum a Jászkunság történetével kapcsolatos értékes, eddig ismeretlen dokumentumokat közöl a vatikáni levéltártól a magángyűjteményekig.

A Jászkun arcképcsarnokból jeles jász és kun elődök életútját, ismerhetjük meg, a Jászkun közéleti arcképek sorozatban pedig a közöttünk élő, a saját területükön kiemelkedő teljesítményt nyújtó személyiségek pályaképét olvashatjuk. Hasonló tartalmú a nemrég indult Életpályák sorozat is.

Az Emlékeink subblójából sajátos hangulatú személyes emlékeket, történeteket, olykor régi épületek krónikáját idézi fel.

A Képes riportok hangulatos, életszerű pillanatképeket mutatnak be egy-egy ünnepi eseményről, évfordulóról, kiállításról.

2013. december

A Verselő jászok és kunok című rovat a helyi szerzők műveit teszi közzé. A jászsági és kunsági képzőművészek munkáit bemutató képes összeállításokban pedig az alkotás örömeit és szépségét csodálhatjuk meg. Fontos értéket jelent A jászkunsági családfák sorozat, ami a családi vonatkozások mellett módszertani példákat is jellemezhet az érdeklődők számára.

A Jászkunság gazdag épített örökségére hívják fel a figyelmet azok az írások,

amelyek a szobrok, emlékművek, vallási emlékek megújulásáról és újak létesítéséről tudósítanak.

Rendkívül jelentősnek mondható a jászkunsági közösségek könyvkiadói tevékenysége. A lap fontos feladatának tekinti, hogy könyvismertetőiben tudósítson ezekről a kiadványokról.

2017. június

Rendszeres híradást olvashatunk a tudományos tanácskozásokról, így a Jászkunság kutatása című rangos konferencia eseményeiről, ami szintén fontos összekötő kapocs a Jászkunság kutatói és az érdeklődők számára. Vannak olyan témák, melyek több részletben, folytatásokban jelennek meg. Jelentős kutató munka eredménye például az Emlékezés régi jászberényi tanárokról című sorozat, és más, az olvasók érdeklődésére számot tartó írások.

A Redemptio az egykori Jászkunság határain túlra is tekint. Olvashatunk a szomszédos megyék településeiről, de határainkon túlról is: így a jászok oszét kapcsolatairól, a kunok török és kazah kapcsolatairól, vagy a bácskai kölcsönös látogatásokról. A lap lehetőséget biztosít fiatal kutatók, egyetemi hallgatók számára a publikálásra, és rendszeresen tudósít az iskolások helytörténelmi vetélkedőiről, a pályázatairól, eredményhirdetésekről. Így elmondható, hogy az eddigi sok ezer oldalon egyszerre van jelen a múlt, a jelen és a jövő.

Nagyon fontos, hogy a Redemptio számai – a mai kor igényeinek megfelelően – 2011-től az interneten is olvashatók. Gulyás Erzsébet könyvtáros

kiváló munkája nyomán a folyóirat első 20 évének írásairól megjelent repertórium komoly segítséget jelent az olvasók és kutatók számára.

A Redemptio című folyóirat rendszeres megjelenését, esztétikus külsejét a gondos szerkesztői munka biztosítja. A szerkesztőnek azonban nem csupán a gazdag anyag válogatása, formába öntése a feladata, de rá hárul az anyagi feltételek megteremtésének olykor hálátlan feladata is. Nagy találmányokra, ismeretségekre, jó szándékú adományozókra van szükség, és olykor pedig csak a csoda segíti ebben. Hasonló kreativitás szükséges ahhoz, hogy a kész lapszámok eljussanak az ország legkülönbözőbb részén élő olvasókhoz, hogy a tetemes postaköltséget csökkenteni lehessen. Jelenleg a Nemzeti Kulturális Alap Ismeretterjesztés és Környezetkultúra Kollégiuma mellett a Jászsági Önkormányzatok Szövetsége vállalja fel a költségek egy részét, ami jelentős és folyamatos segítséget jelent.

2021. október

Rendkívül sokrétű tehát a felelős szerkesztő munkája. Mégis, amikor Bathó Editet megkérdeztem, számára mit jelent a Redemptio, a rövid válasz az volt, hogy ez a lap a szíve csücske. A hosszabb változatban pedig elmondta, hogy kezdettől fogva nagyon fontosnak tartja, hogy a folyóiratban olyan kisebb-nagyobb terjedelmű írások is megjelenjenek, amelyek máshol nem olvashatók. Olyan értékes írásokat tesz közzé a lap, amelyek bármikor felhasználhatók a kutatók és érdeklődők számára, és amelyek pótolják a más

újságokból hiányzó helytörténelmi írásokat is. A legfontosabbnak pedig azt tartja, hogy a 21. században ez a folyóirat volt az első összekötő kapocs a három terület között. Tartalma emberközelivé, átélhetővé teszi az összetartozás érzését.

Azt pedig valamennyien érezzük, hogy dr. Bathó Edit ezt a munkát szívvel-lellekkel és őszinte szeretettel végzi, amit ezúton is hálásan köszönünk.

Összegzőként megállapítható, hogy a Redemptio című folyóirat az eltelt harminc év alatt megvalósította az alapítók álmát: a jász és kun összefogás legújabb kori szép példájává, maradandó értékévé vált. A jászok és kunok identitástudata országosan is kiemelkedőnek számít. A lap nem csupán ennek megőrzését, de újabb értékekkel történő folyamatos gazdagítását, a jó értelemben vett lokálpatriotizmust – ezáltal a hazaszeretetet szolgálja. Ha pedig időben távolabbra tekintünk, az egykori múzeumalapító és utolsó jászkun alkaptány, Sípos Orbán gondolatait is igazolni látszik. Amikor 1876-ban a Jászkun Kerület megszűnt, Sípos Orbán búcsúzó levelében a következőket írta: „A testvéri kapocs, mely bennünket összefűzött, megszakadt ugyan, de reméljük és hisszük, hogy e kapocs szíveinkből kiirthatatlan lesz. Meg vagyunk győződve, hogy az egykori összetartozás emléke még soká, igen soká élni fog.” A jász király reményét jól igazolja a rangos folyóirat elmúlt három évtizede.

Ezúttal is szeretettel gratulálunk a Redemptio alapítóinak, régi és mai szerkesztőinek, és köszönjük fáradhatatlan munkájukat: Muhoray Györgynek az égi hazában, Kiss Erikának és a jelenlegi szerkesztőnek, dr. Bathó Editnek. Köszönet a munkatársak lelkiismeretes munkájáért, köszönet a szerzőknek, olvasóknak, terjesztőknek – mindenkinek, aki hozzájárult, hogy az eltelt harminc évben folyamatosan megjelenhessen a folyóirat. Szívvel kívánunk további szép sikereket. Kívánjuk, hogy a szellemi tőke mellett mindig bőséges anyagi források álljanak rendelkezésre, és a Redemptio még nagyon sokáig közvetítse a jász és kun települések egykori és mai értékeit.

Papp Izabella ny. levéltáros

(Elhangzott 2023. október 7-én Jászberényben a Redemptio c. honismereti lap 30 éves jubileumi ünnepségén.)

Kiskunkapitány beiktatása Helvécián

A Bács-Kiskun vármegyei Helvécia nagyközség szeptember 1-jén (pénteken) rendezte meg a hagyományos szüreti mulatságát, amely a sorban immáron a 29. volt. A rendezvény alkalmával került sor az új kiskunkapitány ünnepélyes beiktatási ceremóniájára is.

Az ünnepség Balogh Károly polgármester köszöntőjével vette kezdetét a Petőfi Sándor Művelődési Ház melletti sportszarnokban. Ezután Kiss Vilmos plébános és Pálóczi Károly református lelkész áldást mondtak az új

Huszárok a történelmi zászlókkal
Fotó: Marton Ferenc

termésre, majd a kitüntetések, elismerések átadása következett. *Helvécia Díszpolgára* címet kapott Kovács Ernő, a Bács-Kiskun vármegyei Kormányhivatal főispánja, Kasos József villanyszerelő mester *Az év helvéciai vállalkozója* címet érdemelte ki, míg az *IPA Magyar Szekció Aranydiplomáját* Balog Károly polgármester vehette át. A díjak átadását a testvértelepülések köszöntői követték. Helvécia 25 éve ápol testvérvárosi kapcsolatot a svájci Szirmak, 15 éve pedig a szerbiai Versec településsel. A testvértelepülések delegációi is tiszteletüket tették e szép ünnepen.

Varga Ferenc leköszönő kiskunkapitány a jáász- és kunkapitányok sorfalával
Fotó: Marton Ferenc

Varga Ferenc kiskunkapitány, Dr. Mák Kornél leendő kiskunkapitány és Ván Jenő jáász főkunkapitány
Fotó: Kecskemét Online

Szépe Ferenc emeritus kiskunkapitány átadja a kardot az új kapitánynak
Fotó: Marton Ferenc

Mivel Varga Ferenc szanki kiskunkapitány hároméves regnálási ideje lejárt, ezért a Kiskun Önkormányzatok Szövetsége Dr. Mák Kornélt, a Bács-Kiskun vármegyei Önkormányzat elnökét választották meg közös akarrattal a kiskunok új kapitányának. Az ünnepélyes és látványos beiktatási ceremóniát Mészáros Márta, a Kiskun Múzeum igazgatója vezette le. A történelmi zászlókat huszárok, Ván Jenő jáász főkunkapitány és a jáász- és kunkapitányok kísérték az ünnepség helyszínére. Ezután Fábíán József emeritus jáász főkunkapitány tolmácsolásában felhangzott a Kun Miatyánk, majd Mészáros Márta igazgató asszony szólt az egykori jáász- és kunkapitányok feladatairól, tevékenységéről. Ezt követően Varga Ferencné Szank polgármester asszonya köszöntötte a megjelenteket, s átadta a Szabad Kiskunok zászlaját az új kiskunkapitányt adó Helvécia (az egykori Köncsög település) polgármesterének, Balogh Károlynak, aki egy szalagot kötött fel rá. Varga Ferenc leköszönő kiskunkapitány beszámolt az elmúlt négy esztendőben végzett munkájáról, majd a jáász- és kunkapitányok megköszönve a Varga házaspár elkötelezett kapitányi és kapitánynéi tevékenységét, elismerésük jeléül ajándékokat adtak át kapitánytársuknak, és kedves feleségének. Ezután Varga Ferencné, a KÖSZ elnöke felolvasta a beiktatásra kerülő új kiskunkapitány, Dr. Mák Kornél laudációját, majd megkezdődött a beiktatási ceremónia. Az eskütétel után az új kapitány megkapta a kapitányi jelképeket: a nyakravalót, a mentét, a süveget, a szablyát, a kapitányi medált, a kapitányi pecsétet, s végül a beiktatásról szóló tanúsítványt. Kiss Vilmos plébános és Pálóczi Károly református lelkész áldást mondtak az új kiskunkapitányra, majd a jelenlévők áldomást ittak Dr. Mák Kornél beiktatott kiskunkapitány tiszteletére. A fényes ünnepség ünnepi vacsorával zárult.

Dr. Bathó Edit néprajzkutató

Dr. Mák Kornél kiskunkapitány

Dr. Mák Kornél a megye minden településén elismert közéleti vezető. Helvécia nagyközséghez kiemelkedően erős érzelmi szálak és emberi kapcsolatok kötik, hiszen hitoktatói tevékenysége alatt megismerte az itt élő embereket, hosszú távú mély emberi kapcsolatokra, barátságokra tett szert.

Dr. Mák Kornél

Helvécia Nagyközség vezetése elismerte munkáját, és a példaértékű életúttal rendelkező Dr. Mák Kornélt a település kitüntetésben is részesítette. Majd 2022-ben a település kiskunkapitányi tisztség elnyerésére terjesztette fel a Kiskun Önkormányzatok Szövetségénél.

Dr. Mák Kornél Kecskeméten a Németh László Gimnáziumban tett érettségét követően számos végzettséget, átfogó tudást szerzett, amelyet közéleti emberként, vezetőként kiválóan alkalmaz, kamatoztat minden napokban. Munkáját lelkiismeretesen végzi, önzetlenül a Bács Kiskun Vármegyében működő önkormányzatok, és a Bács Kiskun Vármegyében élő lakosság érdekében.

Szakmai tudása széles körű:
Katolikus Hitoktatói képzést 1992-ben, hitoktató diplomát 1997-ben

szerzett, majd a Katolikus hitoktató diplomát 1997-ben a Szegedi Hittudományi Főiskolán kapta meg. Önismereti tréner (1998), önismereti módszertani tanácsadó (2007), önismereti terapeuta és tréner végzettséget 2013-ban szerzett. 2003-ban történelem szakos tanár diplomát kapott, majd 2006-ban közoktatás vezetői diploma és pedagógus szakvizsga gyarapította képesítéseit. Kulturális mediáció mesterszak-kulturális mediátor (2015-ben), elvégezte a Filozófia Doktori Képzést 2015-ben, Pr (kommunikációs) szakember 2016-ban, a Szegedi Orvostudományi Egyetemen OTKA Program Kutatásban vesz részt 2017-ben, PhD. oklevélét 2018-ban vette át. Elvégezte a PTE Klinikai Orvostudományi Doktori Iskola képzését, Doktori PhD. a klinikai orvostudományok területén summa cum laude minősítéssel 2022-ben.

A Pécsi Tudományegyetemen címzetes egyetemi docensi rangot kapott 2015-ben, és a Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar adjunktusa 2019-ben.

A Gál Ferenc Egyetem Teológiai Karán oktató 2021-ben, majd Szegedi Tudományegyetem Vallástudományi Tanszékén oktató.

Tudományos tagsága:

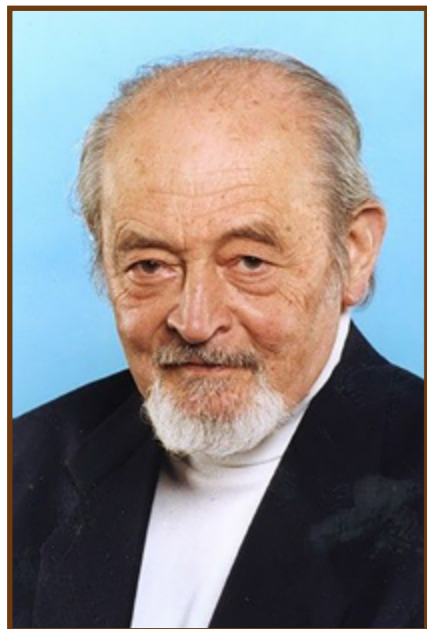
Magyar Pszichoszomatikus Szülészeti és Nőgyógyászati Társaság elnökségi tagja,
Magyar Család és Nővédelmi Társaság elnökségi tagja,
Magyar Alkalmazott Filozófiai Tudományos Társaság tagja,
Neumann János Egyetem Egészségtudományi Kutatócsoport tagja.

Elismerései, kitüntetései:

Elismerő Oklevél Nők a Nemzet Jövőjéért Egyesület munkájának támogatásáért (2008)
Oklevél Bajai Éremtani Egyesület – Horthy Miklós Emlékérem arany fokozata (2008)
Bács-Kiskun Megyei Rendőr Főkaptány-ság – Sárkányölő Szent György emlékérem (2013)
Díszoklevél, Marosvásárhely Friedrich Schiller Iskola - kapcsolatok ápolásáért (2013)
Magyar Polgárőr Érdemkereszt (2020)
Magyar Arany Érdemkereszt Polgári Tagozata állami kitüntetés (2021)

Mészöly Dezső eltiltott verse (1956 Kunszentmiklós)

A történet 1966 januárjában kezdődött. Éppen érettségire készültem a kunszentmiklói gimnáziumban. Ekkor kétheti zsebpénzemből vettem egy könyvet, melynek címe: *Mészöly Dezső: Három színjáték* volt. Az 1965-ös kiadású kötetét élvezettel olvastam szilencium alatt.

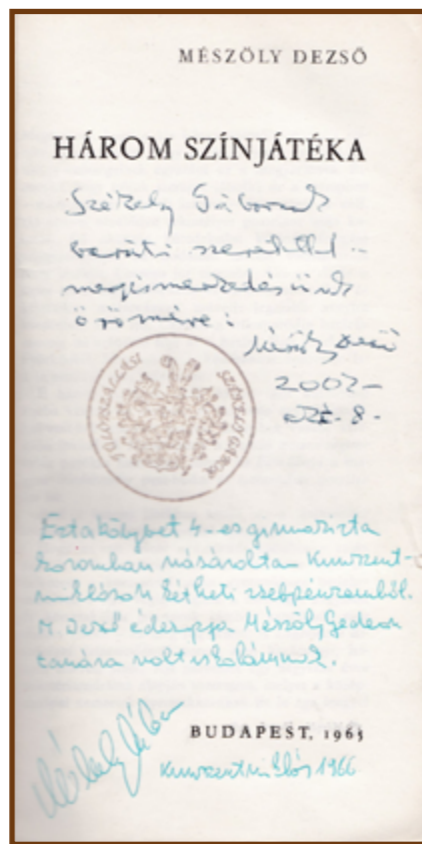
Mészöly Dezső író, költő

Tudtam, hogy Mészöly Dezsőt rokon szálak kötik Kunszentmiklósához. Édesapja, Mészöly Gedeon friss diplomásként 1903 és 1914 között gimnáziumunk tanára volt. Ezután a szegedi egyetem professzora lett, de híre igazán Budapesten teljese- dett ki, mint az egyik legjelentősebb nyelvész tudósunk.

Mészöly Dezső gyermekkorában sokszor megfordult városunkban a rokonai meglátogatására, és egy kis nosztalgizás végett. Irodalmi előadásai, írói tevékenysége és a MTV Lyukasóra szerkesztői mivolta és Színművészeti Főiskolai tanári feladatai miatt viszont kevés ideje volt a hazajárásra.

2002. október 8-án mégis megjelent Kunszentmiklósra. Hallotta, hogy a Virágh kúriában éppen Petőfi kiállításra gyülekezik a környékbeli lakosság. Petőfi kultuszgyűjtéményeknek ekkor már híre volt, és az akkor 84 esztendő Mészöly Dezső

fiatalos lendülettel, jelentős baráti körrel a háta mögött nyitott be az épületbe. Olyan asszociációm támadt, mintha Bem apó érkezett volna a vezérkarával a háta mögött. Sokat beszélgettünk, főleg Petőfiről. Elmondta, hogy egész életében a költő műveinek búvkörében élt, nagy hatással volt rá írói és költői tevékenysége során. Elmondta, hogy 1956-ban a forradalom izzó hangulatában írt egy verset Petőfivel kapcsolatban, ami politikai okokból sohasem kerülhetett nyomtatás alá. Mészöly Dezső nem volt a szovjet rezsim kedvezményezettje. Elmondta, hogy két hét múlva ismét jön Kunszentmiklósról, és ha megtalálja a vers másolatát, akkor elhozza gyűjteményembe a kéziratát.

Mészöly Dezső által Székely Gábornak dedikált könyv címlapja

Mielőtt távozott, dedikálta a nevemre a diákkoromban vásárolt könyvet ekképpen: „Székely Gábornak baráti szeretettel megismerkedésünk öröme. Mészöly Dezső 2002. október 8.”

Később még többször találkoztunk Budapesten, és további kéziratokkal ajándékozott meg. 2011-ben, 93 éves korában búcsúztunk el végképpen egymástól, mert az élet mindenkire nézve véges.

Most, 2023-ban, Petőfi Sándor 200. születésnapján Mészöly Dezsőről is szeretettel megemlékezem oly módon, hogy a kéziratban nekem átadott Petőfiről szóló versét először mutatom be.

Mészöly Dezső kéziratosa versének címe: „A megmenekült Petőfi” volt. De mivel a saját kezével határozott mozdulatokkal áthúzta a címet, ezért ezt a verset cím nélkül közlöm. Mészöly Dezső Petőfi két ikonikus versét, a „Kutyák dala” és a „Farkasok dala” mondánivalóját, és egyéb leírt gondolatait is beleszötte ebbe az indulatos hangulatban és kritikus korszakban levázlatolt, de befejezett versbe.

A kedves olvasó figyelmébe ajánlom a vers keltezési dátumát figyelembe venni: ez pedig 1956. november!

A megmenekült Petőfi

(A címet Mészöly Dezső áthúzta a kéziratban)

Élek, még élek, elhízott kutyák!
Mint éhes farkas, csont és bőr vagyok.
Zsoldért ölt szerencsétlen kozák,
S kurv' anyja német ki nem irthatott.

Míg van legázolt és boldogtalan,
Kopó föl nem hajt, fegyver el nem ejt;
Sötét erdőbe vetem magam;
Eleven testek rengetege rejt.

Szélíg sem merészkedtek ti be
A sűrűnek, mely engem eltakar;
Feszül elébem százezernyi törzs;
Indázva fog be milliónyi kar.

Tenyér tapasztja átlótt oldalam,
Leányhaj lombja itt a fürtös ág;
Elnyúlok én alatta boldogan...
De nektek, holdkóros, csahos kutyák

Düheim ott hagyom a hold alatt
Hogy majd lidérces süllyal nyomjanak,
S lidérces lánggal égig nőjenek!
Mert nem bánom, hogy csont és bőr vagyok,
De nem tűröm, hogy bronz és kő legyenek.
Budapest, 1956. november

Közreadja:
Székely Gábor helytörténeti kutató

Orvos a zongoránál Emlékezés Hulin Istvánra orvos-jazz zenészre

A jazz-zenészek világában nem ritka, hogy valaki magas szinten műveli a zenét és mellette kiválóan praktizáló orvos. A jászberényi születésű dr. Hulin István élete és szakmai munkássága erre nagyszerű példát mutatott. Ebben a kis tanulmányban zenei pályafutására emlékezünk. Egyúttal köszönetet mondok Hajnal Béla barátomnak, aki gimnáziumi osztálytárs, gyermekkori barátja volt, és személyes élményeit megosztotta velem.

A jászberényi Hulin család

A jászberényi katolikus anyakönyvi bejegyzések alapján a Hulin család több mint 200 éve él Jászberényben. A legrégebbi bejegyzés alapján Hulin József – a főhősünk üknagyapja – 1816 márciusában született Hulin István és Tybold Ágnes gyermekeként. Az üknagyapának a felesége Valenti Viktória volt. Az égiek bő gyermekáldással áldották meg a házasságot. Hét gyermek született. A könnyebb követhetőség érdekében összeállítottuk a Hulin családfát, amely a főhősünktől az üknagyapáig a felmenőket egy táblázatban ábrázolja.

Hulin József dédnagyapja 1846-ban született, aki ismert kereskedő volt a városban, fűszer és csemege boltot működtetett, de egy ideig festékekkel is kereskedett. Felesége, Koncsek Terézia volt. A házasságot itt is sok gyermekkel áldotta meg a sors és a jó Isten, 9 gyermek született. Az 1867-es önkormányzati választásnál városi tanácsnoki megbízást nyert. Pintér Mihály volt abban az időben a város főbírója, aki később a város első polgármestere lett. A dédnagyapja testvére, Hulin

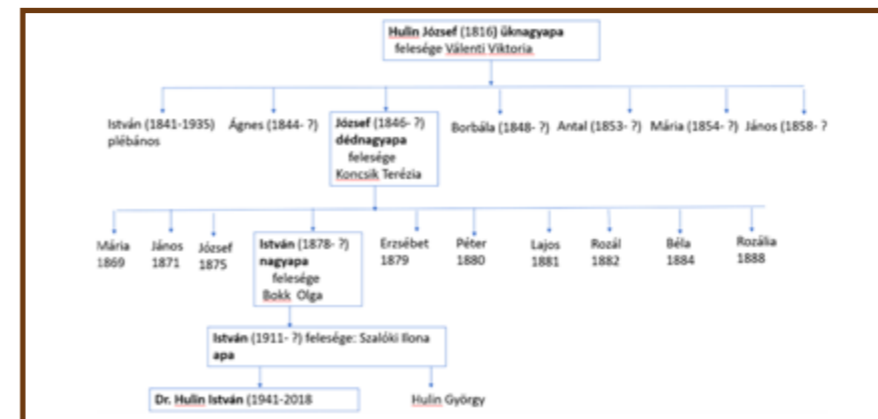
István (1841–1935) katolikus pap volt, aki évtizedekig Nagyfügeden volt plébános. 1918-ban vonult nyugdíjba, és haláláig, 1935-ig a szülővárosában, Jászberényben élt. A Hatvani út 19-es számú házában lakott, és minden évben egy-egy gimnáziumi tanulónak lakást és teljes ellátást biztosított.

Visszatérve az egyenes ágra a nagyapa, István 1878-ban született. 1909-ben vette feleségül a domoszlói születésű

Hulin István

Bokk Olgát, és az esküvőt is ott tartották 1909. július 9-én. A nagyapa is kereskedő volt, 1904. október 17-i dátummal folytatva a családi hagyományokat, ő is fűszer és csemege kereskedőipart váltott ki, jegyezte be a Szolnoki Törvényszék. 1909-től rendszeresen támogatója volt a Jászberényi Állami Gimnázium hátrányos helyzetű gyermekeket támogató alapítványának. Főhősünk édesapja, István 1911-ben született. Felesége Szalóki Ilona volt. A Jászberényi Állami Népiskolai

A Hulin család családfája

Tanítóképző Intézetben – a tanítóképző akkori hivatalos nevén – végzett. Először kántortanítóként dolgozott, majd később az ipari iskola igazgatója volt. Nyugdíjba vonulása után fia, Hulin György vette át az ipariskola vezetését. Az édesapa megjárta a II. világháborút, ahol orosz fogságba esett. 1946. október 6-i dátummal állították ki a hadifogoly kartonját. A Kamensk-Uralsky nevű településen – amely a szverdlóvszki régióban van és közel 3700 km-re (!) Jászberénytől – az 531. számú gulág táborba került. Mint minden lágerben embertelen körülmények között keményen kellett dolgozni a mindennapi minimális bevétő falatért, ahol német és japán hadifoglyok is voltak. A korabeli orosz dokumentáció szerint ekkoriban közel 7000 fő (!) raboskodott csak ebben a lágerben. 1947 júliusában került haza. Néhány éve a magyar állam megvásárolta a Szovjetunióban fogságba esettek kartonjait, és így az ő dokumentumját is megtaláltuk az adatbázisban.

Hulin István zenei és orvosi karrierje

Főhősünk, Hulin István 1941. május 30-án Jászberényben született. Általános- és középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte. A Lehel Vezér Gimnáziumban kitüntetéses eredménnyel tett érettségi vizsgát. Az orvosi hivatást választotta, és 1960-tól a Szegedi Orvostudományi Egyetemen tanult, ahol 1966-ban avatták doktorrá. A jászberényi kórházban töltötte szigorló éveit. A fiatal orvosjelöltként is már kitűnő jazz zongorista volt. Jászberényben Bakki József volt a tanára, akinek tanítási módszerében a klasszikus zene és a jazz zene oktatása jól megfér egymással.

Az 1962-es év nevezetes a magyar jazz történetében, mert közel 15 éves tiltás után, újra elindulhatott hódító útjára. Nemcsak a fővárosban alakultak jazz klubok, hanem az országban számos helyen, így például Szegeden is. Másodéves orvosegyetemista volt, amikor *Koncert* néven szervezett első kisegyüttesével mutatkozott be. Igaz, még a helyi hatalom felügyelte a jazzt, mert a városi tanács művelődési osztálya szervezésében mutatkoztak be. Zenei ismeretterjesztő előadásorozatot rendeztek, és az újonnan alakult együttesek is aktívan közreműködtek, részleteket mutattak be a jazz történetéből és annak számos irányzataiból.

1965-ben a frissen alakult Szegedi Ifjúsági Jazz Klub egy farsangi dzsessz-parádét rendezett a szegedi Tisza Szálló koncerttermében. A változatos műsorban a helyiek mellett már hőmezővásárhelyi és budapesti zenészek is szerepeltek. A budapesti Hanoi(!) együttes mellett fellépett a már több ízben sikert aratott hőmezővásárhelyi Hány Ferenc triója, és még a napjainkban is aktívan zenélő szegedi Molnár Gyula vezette dixieland együttes. Később dokumentáltan ő volt a zenekar névadó keresztapja. Főhősünk egy trióval lépett fel. Az 1960-as évek második felében már a *D+C (dixieland + cool)* volt az együttesnek neve. Ez már egy septett – 7 tagú – zenekar volt, amellyel számos koncertet adtak. Későbbiekben különböző formációkban, majd Hulin névvel az együttese több hazai jazz fesztiválon és rádió felvételen is szerepelt.

Hulin István, az orvos (Csongrád Megyei Hírlap 1970. április 16. sz.)

Az 1960-as évek második felében a jazz-együttesek között élesen elvált a cool (hideg, hűvös) és a hot (forró) irányzat. Ki kell emelni, hogy a kiválóan zongorázó Hulin doktor, mindkét irányzat szintézisével kísérletezett. Az első nagyobb országos sikert a Salgótarjánban rendezett IV. Országos Amatőr Könnyűzenei Fesztivál hozta meg együttese számára. A jazz-kategoriában külön versenyt vívott egymással a debreceni Quintett és a szegedi Hulin István vezette jazz trió. A bilentyűs Hulin doktor mellett Nyitrai Endre bőgő és Szeles András dobos voltak a tagjai a győztes triónak. 1971-ben a Szegedi Ifjúsági Ház és a Bartók Béla Művelődési Központ közös szervezésében kezdte működését a városi dzsesszklub. Első alkalommal előadást tartottak a jazz egyik legnagyobb legendájáról, Louis Armstrong-ról. Később már a magyar rádió zenei

osztálya készített felvételeket a szegedi együttesekkel. Budapesten a Benkó Sándor vezette Dixieland Band a jazz rajongók számára „Jazzhíradó” néven, „házi kiadású” újságot indított. A jazz iránti népszerűség emelkedése oda vezetett, hogy 1972-ben a zeneművészek szövetsége jazz szakosztályt alakított. Persze az akkori jazzélet – a kimutatható fejlődési tendenciáktól függetlenül – meglehetősen szétforgácsolt volt. Ezért is nagy szükség volt egy koordináló szervre, amely közös irányítást szabott a különböző intézmények, klubok, csoportok jazz-tevékenységének összehangolásához és szaktanácsokkal és információkkal támogatta.

De térjünk vissza újra Szegedre. A hetvenes években három szegedi jazz-együttes működött egy időben, Hulin István együttese, a Molnár Dixieland, és a Vági Jazz Quintet. A Tisza parti város a vidéki jazz élet központja volt, ahol szinte minden jelentős magyar jazz-együttes is fellépett. Évente rendszeresen megrendezték a Szegedi Jazznapokat, amelynek szervezésében már a Magyar Rádió is közreműködött. A hetvenes évek második felében a jazz művelése egy kicsit háttérbe szorult, mert Hulin doktor 1975 és 1980 között külszolgálatban, háborús körülmények között Etiópiában sebészorvosként gyógyított. Visszatérve a külföldi gyógyító szolgálatból – nem veszélytelen polgárháború sújtotta Etiópiából, egy hadikórházból – újra a belekerült a hazai jazz forgatagába.

1982-től már a Szekszárdi Jazz Quartett (SZJQ) zongoristája és egyik zeneszerzője, majd később az együttes vezetője lett. Az eredeti szekszárdi jazz kvartett tagjai voltak: Kelemen Endre dr. (vibrafon), Lőrinczy Gyula (bőgő), Radnai Tibor dr. (dob), és Hulin István dr. (zongora). Későbbiekben a zenekar az alábbi összetételben játszott: Kelemen Endre (vibrafon), Béres János (basszus gitár), Soponyai József (dob), és Hulin István (zongora). Rendszeresen felléptek a Magyar Rádió Márványtermében. A szakmában kiemelt tekintéllyel rendelkező Maloschik Róbert szerkesztette jazz koncerteken, számos TV felvételük volt, és a hazai fesztiválokon kívül felléptek Lengyelországban, Franciaországban és Nagy Britanniában. Koncertet adtak a budapesti Nemzeti Színházban, a Szépművészeti Múzeumban és 3 nagylemezük (LP) és 10 CD jelent meg.

Lebilincselően izgalmas zongorista, vérbeli jazz zenész volt. Az általa követett jazz irányzat az ún. „free intellektuel”, amely szabad teret engedett a zenész alkotó fantáziájának és lehetőséget adott az improvizációs képességének. Természetesen orvosként, baleseti sebészként nincs improvizáció. Azt nyilatkozta egyszer egy interjúban: „A zene felfrissít, mint egy pezsgőfürdő.” Számára az orvosi hivatás az első, de egyetlen közös dolog van, mindkettőt csak szenvedéllyel lehet csinálni, akkor telik benne maradéktalan öröme az embernek.

Hulin István, a jazz zongorista (TN archívum)

Dr. Hulin István 2018 decemberében halt meg. Dr. Hulin István búcsúztatására 2019. január 11-én 15 órakor kerül sor a szekszárdi belvárosi római katolikus templomban. Sirja a jászberényi temetőben édesanyja családjának (Szalóki család) sírboltjában nyugszik. Ismerjük meg minél többet, és őrizzük meg emlékét.

Metkyó Béla helytörténeti kutatás

Irodalom:

Cseh Dániel: A várospolitikai szereplői és konfliktusai (1867–1914) In: (főszerk.) Pethő László: Jászberény története a reformkortól a harmincas évekig. 95–177., Jászberény, 2015

Források:

Csongrád Megyei Hírlap 1965. február 12. (10. évf. 36. sz.), április 29. (14. évf. 96. sz.)
Jazz - A Magyar Zeneművészek Szövetsége Jazz szakosztályának tájékoztatója 1977–1981 (8–21. sz.)
Jazzhíradó 1972 / 6. sz.
Magyar Nemzet 1971. október 31. (27. évf. 257. sz.),
Népművelés 1967. július 1. (14. évf. 7. sz.)
Szocialista Művészetért - Művészlátás Szocialista Művészetért, 1962. szeptember 1. (5. évf. 9. sz.)
Szolnok Megyei Néplap, 1965. július 25.
A jászberényi főgimnázium évkönyvei Szovjetunióba elhurcoltak. A GULÁG és GUPVI táborokban fogvatartott magyarok-ról készített adatbázisok

Petőfi Sándor, valamint a Petrovits család kiskunsági kapcsolatai jakabszállási szemmel

Levéltári kutatások alapján egyértelmű, hogy a Petrovits családot 1818 és 1841 között szabadszállási lakosként regisztrálták. Petrovits István eltökélten törekedett a kiskunsági letelepedésre és a kiskun privilégiumok megszerzésére. Az 1818. évi házasságkötésük után nyomban Szabadszállásra vitte haza ifjú feleségét, Hruz Mária-t. Hamarosan kérvényezte, hogy concivilisáltasson (letelepedhessen), melyet akkoriban igen nagyon ki kellett érdemelni. Szabadszállás Városától a letelepedési engedélyt megkapta s nagy szorgalommal hozzájárult az otthonuk megteremtéséhez. Rövidesen házat vásárolt, majd bérleteket, földeket...

Az igazán örömteli esztendő az 1828-as esztendő volt, amikor a szépen gyarapodó család Szabadszálláson 40 Ft-os redempciós földet tudott vásárolni, s ezzel belépett a kiváltságos kiskun redemptusok sorába. A szabadszállási redempciós földhöz egyéb jogok, különféle redemptus jogok is társultak. Például a redemptio arányában, annak megfelelő számú jószágot legeltethettek a szabad-jakabszállási pusztán.

A Petrovits család Szabadszállás és Félegyháza között rendszeresen erre közlekedett. Kecskemétre és környékére igen sokat jártak. Fiacskájukat a jó nevű kecskeméti evangélikus elemi iskolába írtatták. Az 1828 és 1831 közötti években – többek közt ezért is –, gyakran jártak erre.

Itt tartották a matkópusztai Fehértői csárda szomszédságában a több hétig tartó hírvös kecskeméti vásárokat. Míg Petrovits István oldott-kötött, alku-dozott, üzletelt, ez idő alatt felesége a korabeli emlékezet szerint finom lacipecsenyét árulta a vásári sokadalomban. A család rendszeresen megfordult Kecskeméten és a kecskeméti pusztákon. A kecskeméti vásáron vásárolt jószágait Jakabszállás pusztáikra hajtották, itt őriztette, legeltette a vágnivaló jószágait a felhasználásig. (Korabeli vágójegyzékek szerint egy-egy mézár-székében hetente 2–3 marha és napi 1–2 birka került levágásra.)

Máig él a helyi emlékezetben, hogy Petrovits István a bugac-monostori pusztára rendszeresen járt marhákat vásárolni. A pásztorokkal, számadókkal a bugaci csárdában betyárosan nyagokat mulatott.

Kiskunsági kapcsolati hálóját jól mutatják a második katonai felmérés térképén feltüntetett nevek. Korabeli cimborái, székálló legényei a Bugac-Orgovány-Köncsög határszélen, Bankos Károly birtokai Orgoványon, a Bankos család birtokai Fülöpjakabon...

A könyv címlapja

Petőfi Sándor csodaszép kiskunsági verseiben hitelesen leírja a környező tájat, flórát és faunát. Gyönyörűen megemlékezik a Hírös város az Alföldön kecskeméti, Ott születtem, annak öszöm könyverét... Be-be nézők a bugaci csárdába... Ezeket a sorokat az eredeti visszaemlékezések sugallták, hiszen édesapjával gyakran megfordult a kiskunsági pusztákon. A vers tanúsága szerint Kecskeméten is, Bugacon is. De Jakabszállás pusztán is, hiszen ez a pusztaszállási redemptusok birtoka volt. Petrovits István szabadszállási redemptusként szabad-jakabszállási redemptus is volt, azaz az osztatlan közös pusztaszállás, részarányos birtokosa. Petrovitsék nemcsak erre jártak, hanem hazajártak.

A pusztához való kapcsolatukat több minden igazolja: Petrovits István 1824 és 1830 között Szabadszállásról rendszeresen járt Félegyházára, hiszen számtalan bérlete között Félegyházán is mézárszéket árendált. A szabadszállási otthonuk mellett bizonyára

sokat tartózkodtak Félegyházán. Itt lakott Petrovits István kishúga, Petrovits Borbála Csalár Jánosné, akivel mindenkor szerető kapcsolatot tartottak. Bizonyára gyakran időztek náluk, hiszen a közel egy napi járóföld távolságot a rokonságnál való megszállással is szelídítették. Petőfi gyakran megfordult itt kisgyermekként, de Sándor még a frontra menetel előtt is meglátogatta anyai nagynénjét illetve unokatestvéreit. Félegyházán, a város déli szélén most is megtalálható a régi Csalár tanya (GPS: 19.8167 és 46.7300).

Félegyháza és Szabadszállás között rendszeresen megfordult a Petrovits család, velük együtt a gyakran a mi Sándorkánk is. Szívhez szóló verseiben erről a kiskunsági vidékről emlékezik meg.

A Felső-Kiskunság: Kunszentmiklós, Szabadszállás, Fülöpszállás és környéke, a kiskun puszták: Orgovány, a Jakabszállások. A kecskeméti puszták, Bugac és Monostor. Alsó-Kiskunság: Félegyháza, Szank, a ferencszállási puszták. No, meg az útközbe eső csárdák: a matkói-fehértői, a jakabszállási, a bugaci, a monostori, az orgoványi. Félegyháza felől útbá eső csárdák: fülöpjakabi, majsajakabi, aranyhegyi csárda. Ebben a korban a csárdák voltak a közösségi terek.

A pusztákon lévő többnyire egyetlen fedett hely a „korcsmahivatal”, ahol információkhoz jutni, üzleteket kötni, áldomást inni, megpihenni és megszállni lehetett. Petőfi verseiben is rendre megjelentek a korcsmai versek, gyermekkori élményei alapján gyakori helyszínek.

Szabóné Harkai Ágnes ny. könyvtáros, helytörténeti kutató

Forrás:

BKMÖL V. 376/a Szabadszállás mezőváros iratai
Habsburg Birodalom (1763–1787) - Első katonai felmérés
Magyarország (1782–1785) - Első katonai felmérés
Habsburg Birodalom (1806–1869) - Második katonai felmérés
Magyar Királyság (1819–1869) - Második katonai felmérés
Habsburg Birodalom - Kataszteri térképek (XIX. század)

Irodalom:

Tóth Sándor: Petőfi és szülei Szabadszálláson, Szsz. 2003; Tóth Sándor: Szabadszállás múltjából – Szsz. 2001; Molnár Péterné: „a róna hol születtem” – Helikon, 2020
Molnár Péterné: Ez a város születésem helye – Helikon, 2021

120 éve született Héjjas Endréné Szél Katalin tanítónő

Héjjas Endréné Szél Katalin református vallású tanítónő 1903. november 24-én született egy ősi, nagy múltú család gyermekeként Kecskeméten. Iskoláit, a négy elemi és a négy polgárit szülővárosában végezte. Mivel abban az időben leányok nappali gimnáziumi oktatásban még nem részesülhettek, így miután latinból különbözeti vizsgát tett, magántanulónként a református fiúgimnáziumba járt, és 1922-ben itt érettségizett. 1923-ban férjhez ment Héjjas Endréhez, aki gyufa, fűszer, cukor és gyarmatáru kereskedéssel foglalkozott. Két kislányuk született, Kata és Magda, így 22 évesen már két gyermekes édesanya volt. Férjes asszonyként elvégezte a Kecskeméti Református Elemi Népiszkolai Tanítóképzőt, diplomáját 1933. június 17-én vette át. Elhivatott tantestület végzett itt akkor példaszerű oktatást. Öllős Sarolta igazgatónő irányításával jól felkészült tanerők szolgáltak.

Szél Kata néni Székek pusztán

Szeretett iskoláját el kellett hagynia. Tanított az ének-zenei iskolában, a Páthy Károly Állami Polgári Leányiskolában

és a Zrínyi Ilona Általános Leányiskolában is. 1959-től büntetésből csak tanyai iskolában taníthatott tovább. Búne csupán az volt, hogy távoli rokonságban

állt a rossz emléké Hájjas Iván családjával. Ekkor került a fülöpszállási Székek pusztá (Kígyós-hát) tanyai iskolájába, amely Klebelsberg-iskola volt. 1930 szeptemberétől jártak ide a tanulók a Törley majorból, Hosszúhátról, a Kelen-székéről, Fehér-szék környékéről, a Kígyós-hátról, Járás pusztáról 3-5 kilométerrel gyalog, Oltó-halomról lovas kocsival. Az iskola épülete itt is a legmodernebb tervek felhasználásával, téglából épült. Vörösfenyő padozattal, nagy ablakkal, palatetővel. A tanterem mellett tanítói lakás, 400 négyzetméteres udvar, melléképületek és 4600 négyzetméteres kert tartozott hozzá. Szénrel és fával fűtöttek, petróleummal világítottak és kerek

Tablón Héjjasné Szél Katalin

Csak néhányan közülük: Lovass László, Kerekesné Lacher Erzsébet, Pimper Erzsébet, Horváth Jolán, Gulyás István, Szabó József, Magyar Ilona, Muraközi Gyula lelkész. E nagyszerű pedagógus testületbe bekerülve a tanítóképző gyakorló iskolájában kezdett el tanítani. Ebben az időben a gyakorló iskola három tagozattal működött. Az I-II. osztályt Magyar Ilona, a III-IV. osztályt Héjjasné Szél Katalin, az V-VI. osztályt Szabó József vezette. Munkáját nagy lelkesedéssel és igen eredményesen végezte. Később Nagykorörsön kántortanítói oklevelet is szerzett Aztán jött a háború és az iskola államosítása.

kút biztosította a vízellátást. A pusztai iskola távol volt ugyan a községtől, ám ő ezt a magányos életmódot is kedvelte, mert lelkesedett magáért a tanításért. Tanítványai nagyon szerették, okos, jóságos pedagógusnak tartották. Ma is emlékeznek az általa betanított színdarabokra, versekre. Nemcsak rendezte, hanem maga is írta a darabokat. Iskolájában pezsgő élet zajlott az ő lendülete, élénksége miatt. Tanári asztalán mindig volt egy tálca, telerakva finomabbnál-finomabb cukorkákkal. Nagy szó volt ez abban az időben! Aki ügyesen, jól felelt, kaphatott belőle.

A tanyavilágban ismeretterjesztő előadásokat tartott a szülőknél a tanulók napi munkarendjéről, a pontos iskolába járásról, a helyes táplálkozásról, a TBC elleni küzdelemről. Pályaválasztási előadásai nagy hasznára lettek a szülőknél, gyerekeknek egyaránt. Mindig vidáman, bizakodva élt. Istenbe vetett hitében nagyon erős volt. Pedig a sors (a történelem) nem kímélte, de a megpróbáltatásokat is erős hittel viselte. 1962-ben lelkiismeretes, kiváló felvilágosító munkájáért a közéleti tanács végrehajtó bizottsága elismerésben részesítette. A székek pusztai iskola 20 tanulója számára az 1962. június 12-én tartott záróvizsga egyúttal ennek az oktatási intézménynek a bezárását is jelentette. Ezzel megszűnt a 32 éven át tartó Kígyós-háti oktatás, mivel a következő tanévre mindössze 18 nebuló jelentkezett. Nemcsak az oktatás szűnt ezzel meg, hanem a művelődési, kulturális központ is, ami a környező tanyákon élő emberek számára a gyermekek nevelésén túl a szórakozás, a kultúra színhelyét is jelentette. Fájó szívvel búcsúzott el három év tanítás után Kati néni diákjaitól, az iskolától, az öt tisztelő, szerető szülőktől, és távozott Fülöpszállásról. 1968-ig még tanított Kecskemét környéki tanyai iskolákban. Nyugdíjba vonulását követően fő állású nagymamája lett öt unokájának. 1987-ben Budapesten hunyt el, de Kecskeméten, a Héjjas család kriptájában alussza örök álmát. Kecskeméten, az újra indult református gimnáziumban szavalóverseny őrzi nevét és emlékét. Leányai 1994-ben létrehoztak egy alapítványt, melynek bevételeiből finanszírozzák a „Szél Katalin Szavalóversenyt”, amit minden tanévben megtartanak az intézményben, és a győztes a „Szél Katalin Díjat” kapja.

Varga Istvánné magyar nyelv és irodalom – történelem szakos tanár

Idősebb Bedekovich Lőrinc Karcagon

A vízépítő mérnök szülőhelye Jászapati után egy újabb, tizenharmadik helyszínen, Karcagon a Györffy István Nagykun Múzeumban is megtekinthették az érdeklődők a geodéta munkásságát ez év júliusában és augusztusában. Idősebb Bedekovich Lőrinc és Karcag kapcsolata nem újkeletű - 215 éve áll Karcag határában egy ma már elhagyott kőhid. Miért építettek a pusztá közepére egy erős kőhidat elődeink? A magyarázat egészen egyszerű. A Tisza szabályozása előtt erek, vízfolyások szeltek át a Nagykunság vidékét. Közük a legismertebb a Zádor-ér volt. Az árvízszabályozások előtt a hírhedt Zádor-ér táplálta északról a Sárrét mocsarait. A Tisza vizét hozta el idáig az áradások alkalmával. A közlekedés állandó nehézséget jelentett. Itt vezetett keresztül az országosan jelentős „Só-út”. Az 1700-as évek második felében már postakocsik is „robtogtak” ezen a tájon. Az utak – főként a Nagykunságban – borzalmas állapotban voltak. Ha elképzeljük, hogy a Tiszától a bihari lankákig egy hatalmas vizes rét, láp, mocsár borította az egész tájat, mindenütt a vendégmarasztaló sár, tengelyig elmerült a szekér. Érthető, hogy miért is volt olyan nagy próbatétel egy-egy korabeli utazás. Szinte hihetetlen, hogy Karcag után nemegyszer vízi járművet kellett használni. 1751-ben említenek először egy töltést, amely azonban alkalmatlan lehetett a közlekedésre. Másfél évtizeddel később, 1768-ban már hídról értesülünk, amely 7 öl hosszú (13 m) és 3 öl (6 m) széles. 1783-ban fahíd építését örökíti meg a Jászkun Kerületek közgyűlési jegyzőkönyve. Ezt a faszervezetet Góc István ácsmester készítette. Az elkészült híd javításáról folyamatosan kellett gondoskodni. 1804-ben Karcag város főbírója panaszkodik, hogy kicsi a híd, és alatta az árvíz nem tud elfolyni. Hasonlóan vélekedett Illéssy János nagykunapitány is, amint írja: „...a rendkívül nagy árvizek az ország útján való járást annyira elzárta, hogy Kardszagrul Nádudvarra a postát sem lehetett küldeni...” 1804-ben Bedekovich elkészítette a kőhid részletes terveit, amelyet bemutatót, de sajnos ezek az eredeti tervek nem maradtak meg. A kőhid elkészültéig Tunkel Ferenc szolnoki ácsmesterrel egy fahidat építettek a Zádoron keresztül.

A híd építéséhez a köveket Tokajból szállították. Az építési munkálatokat 1806-ban kezdték meg. 1808-ban a kerületek gyűlésén már azt jelentette Illéssy János: „...a Zádor vizén építendő kőhid lábai már a földből mind fölvitettek, bolthajtás már négy készen vagyon és reménységek szerint a jövő esztendőben azon egész híd tökéletességre is fog vitetni.” Szücs Sándor, a híres néprajztudós jegyezte fel gyűjtései alkalmával, hogy a nagykunsági pásztorok a híd erős alkatát csodálván azt találták ki, hogy „azért olyan erős a Zádor híd, mert a meszet víz helyett madártojással oltották”. Valóban a régi időkben a híd körül a lápokban, a nádasokban vízi madárparadicsom volt, de a legendának egyelőre nincs bizonyítéka. A 1809-ben Karcag határában elkészült Zádor híd – építésekor ez volt a legtöbb nyílású és leghosszabb boltozott híd, 40 öl hosszával (76 m) és 9 nyílásával a legjelentősebb kőhidnak számított. (Szikszai Mihály MNL JNSZV Levéltára)

„A geodéta tervezte Karcag határában az 1804-1809 között Magurányi József egri kőműves vezetésével felépített kilencnyílású Zádor hidat, ami a hortobágyi kilencnyílású híd elkészültéig az ország leghosszabb kőhidja volt. A Zádor éren átívelő híd fontosságát így indokolták: egyrészt a szeszélyes Zádor-ér által előntött mocsaras területen való közlekedés biztosítására építették. Másrészt a Budapest-Szolnok-Debrecen postakocsi útvonal volt, ráadásul a Cívis város után tovább kanyarodva egészen az erdélyi kőbányákig nyújtózott. A sóút így az ország egyik- és a Hortobágy talán legfontosabb útvonala volt. A fontos útvonalon a közlekedés nem állhatott meg, ezért már a Helytartótanács szólította fel a kerületeket az út járhatóvá tételére. A kerület mérnökét, Bedekovich Lőrincet bízta meg, hogy készítsen terveket a Zádor-éren egy időtálló szerkezet megvalósítására.

A Zádor-híd Karcagtól északkeletre, a Pest-Szolnok-Debrecen közötti egykori postaút mentén található. A híd az 1830-as árvíz során erősen megrongálódott és az ekkor végrehajtott változtatások során alakult ki a mai formája. Később mintaként szolgált a hortobágyi kilencnyílású híd számára, napjainkban pedig, immár vizek hiányában a 19. század építészeti, műszaki és történelmi földrajzi mementója. A ma már műemlék Zádor-hidat és a környező, 71,5 hektáron elterülő szikes pusztát 1976-ban nyilvánították védetté.”

Kovács Béláné Pető Magdolna elnök

Déryné emlékünnepe Jászberényben

Ebben az évben 230 esztendeje annak, hogy a magyar vándorszínészet egykor fénylő csillaga, Déryné Széppataki Róza karácsony éjszakáján Jászberényben megszületett. Reá emlékeztek szeptember 29-én a jász fővárosban tartott emlékünnepegen. A program szervezői a Jász Múzeum, a Jászkerület Non-profit Kft. és a Városvédő és Szépítő Egyesület hívására zsúfolásig megtelt a Déryné Rendezvényház nagyerme. Jóllehet szeptember 29-e nem Déryné születésének, hanem halálának évfordulója, de mégis jó alkalom arra is, hogy a nagy színésznő életének legfontosabb eseményeit felidézzék, és leróják tiszteletünket a nagy magyar géniusz emléke előtt. Elsőként Budai Lóránt polgármester köszöntötte a megjelenteket, majd a Jászsági Hagyományörző Egyület *Az utolsó felvonás* című szomorújátékával idézte fel Déryné életének legfontosabb eseményeit, valamint utolsó földi napjának történéseit. A darabot írta és rendezte Dr. Bathó Edit. A bemutatót követően került sor a Déryné-díjak átadására.

A Városvédő és Szépítő Egyesület és a Déryné Művelődési Központ 1990-ben Déryné művészeti díjat alapított, amelyet azóta mindig az emlékünnepegen adnak át.

A díjat minden évben két olyan magán-személy kaphatja meg, akik a színjátás, az énekes- és hangszeres zene, valamint a táncművészet terén kiemelkedő előadói, oktatói vagy menedzselői tevékenységet folytatnak. Néhány éve a díjat már művészeti közösségek is megkaphatják. A díj egy míves oklevél és egy – Déryné mellképét ábrázoló – bronz plakett, Máté György szobrászművész alkotása.

A díjat a Városvédő és Szépítő Egyesület tagjai és a Déryné Művelődési Központ jogutódja, a Jászkerület Non-profit Kft. munkatársai közösen ítélik oda az arra érdemes személynek vagy közösségnek. A kuratórium döntése alapján a díjat ebben az évben Zsiga István cigányprimás és Sas Dániel zongoraművész érdemelte ki.

Az utolsó felvonás - Az újságáros szerepében Nagy István

Fotó: Baráth Károly

Részlet Az utolsó felvonás c. daraból - Körei Nagy Katlin, Sós Zsolt és Bathó Edit

Fotó: Baráth Károly

A darab szereplői

Fotó: Baráth Károly

A díjak átadása után a Déryné Vegyeskar egy szép dalcsokkal köszöntötte a kitüntetett művészeket, majd az ünnepség koszorúzással zárult Déryné emléktáblájánál.

DÉRYNÉ-DÍJASOK

Zsiga István cigányprimás

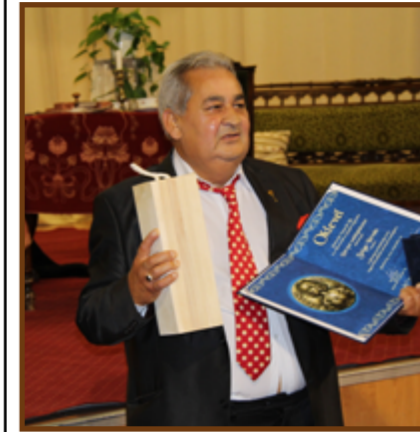
Zsiga István zenész-dinasztiából származik. Ősei Cegléd városának közsírmert és elismert cigány muzsikusi voltak. István az édesapja nyomdokain haladva Cegléden kezdett el muzsikálni, majd 1974-ben Jászberénybe került, és két éven át a Jászsági Népi Együttes Zenekarának főállású primása volt. Később muzsikált a város minden vendéglátó helyiségében. 1975-ben feleségül vette Harnyos József neves jászberényi cigányprimás lányát, Annát. Három gyermekük született.

Az 1970-es évek végén a család Kecskemétre költözött, ahol 11 évig volt a Katona József Színház elismert muzsikusa. 2013-ban a család visszaköltözött Jászberénybe, s 2020 júliusában 10 fővel megalapította a Jászsági Cigányzenekart, amelynek a legfiatalabb tagja 6 éves, a legidősebb pedig 86 éves. Zsiga István elkötelezett és kitartó munkájának köszönhetően a zenekarnak immáron utánpótlása is van. Zsiga István az oktatás mellett rendszeresen muzsikál a Duna televízióban és a Muzsikáló Magyarország programban.

Sas Dániel zongoraművész

Sas Dániel, a 28 éves zongoraművész zenei tanulmányait a jászberényi Palotásy János Zeneiskolában kezdte meg, majd középiskola után a Miskolci Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti Intézetben 2019-ben zongoratanári, 2020-ban pedig a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen klasszikus zongora előadóművészi diplomát szerzett. Tanulmányai alatt számos szakmai mesterkurzuson és versenyen vett részt. A dobogóra állhatott első és második díjasként több nemzetközi és hazai megmérettetésen. A hazai koncertélet rendszeres közreműködője.

A Jászság zenei kultúrájának gazdagítása érdekében létre hozta a „Legyen a zene mindenkié!” 20 állomásos klasszikus zenei koncertsorozatot, mellyel a Jászság minden települését bejárták művészbárátaival. 2021-ben CD-re játszotta a jászsági származású Tarnay Alajos 25 zongoradarabját, valamint

Zsiga István cigányprimás
Fotó: Bugyi Gábor

Sas Dániel zongoraművész
Fotó: Bugyi Gábor

A Déryné Vegyeskar énekel

Fotó: Bugyi Gábor

Az ünnepség közönsége

Fotó: Bugyi Gábor

a Szikra Galériában megalapította a Művészeti Klubot. A Lehel Vezér Gimnáziumban, volt alma materében 2014-ben díjat alapított Appassionato néven, mely minden évben átadásra

kerül. 2013 óta több jótékonyági koncert kötődik a nevéhez a Jászságban. 2020. október 1-től a Jászapáti Rácz Aladár Zeneiskola AMI igazgatója. Irisz

KÖNYVISMERTETŐ

Bartha Júlia: Kelet kapuja – Tanulmányok a török kultúra köréből

Kézműves Örökség Egyesület, Karcag 2023

Kezembem ismét egy gyönyörű kiadvány. Az író, turkológus, néprajzkutató kollégám, mentorom és barátom, akinek immáron 18. kötetét tartom a kezembem. Megnyerő a külseje, és amikor felütöm az oldalakat, megcsapja orromat az új könyv illata, melyet mélyen beszippantok... Szerettem ezt az illatot...

A tetszetős külsejű kék kötet tíz tanulmányt foglal magába.

A népi táplálkozásról szóló első fejezet a török és a magyar népi táplálkozás közös kapcsolatait sorolja. A kutatás a török fél kezdeményezésével az UNESCO Török Nemzeti Bizottságának támogatásával valósult meg. Összefoglalja mindazokat a sajátosságokat: gyümölcsöket, konyhakerti növényeket és ételeket, melyek a törökök révén kerültek be a magyar népi kultúrába.

A második tanulmány a juhászat folklorjáról, a törökségi kultúrában elfoglalt helyéről szól. A magyar olvasók számára e tanulmány azért érdekes, mert a juhászat terminológiái azonosak mind a magyaroknál, mind a török népeknél. A magyar nyelv török jövevény szavainak középső rétegébe a kipsak–török szavak csoportjába sorolandó e szókinccs, amiből az következik, hogy nagy valószínűséggel a kunokkal együtt jött kultúránkba ez a műveltségi réteg.

A harmadik tanulmány a magyarrá lett baskír kutató, Tagán Galimdzán életútját és török-magyar kutatásait foglalja össze. Különös személye volt ő a néprajztudománynak, de ami igazán kedves számunkra, hogy erősen kötődött Karcaghoz.

A szerző végig járta délkelet-Anatóliát egészen Karatepéig. Negyedikként az anatóliai madzsar falvokról szóló tanulmányát olvashatjuk. A madzsarok nem azonosak hazánk magyarjaival, bár nagy valószínűséggel a távoli múltban kötődtek egymáshoz, valahol a Kaukázus térségében. Aztán szétvált az utunk, s az ott élő szórványok a türkménekkel keveredve Anatóliáig jutottak, ahol jelenlegi ismereteink szerint hús „Macar köyü” – magyar (madzsar) elnevezésű települést ismerünk.

Az európai néprajztudomány, az európai etnológia nagy gonddal tanulmányozza a vérségi alapú társadalmi intézményeket. Bár a történelem folyamán formájukat és társadalmi súlyukat tekintve is változtak ezek az intézmények, ennek ellenére elemzésük napjainkban is fontosak lehetnek, mert számos archaikus vonást megőriztek. Az anatóliai törökség rokonsági rendszere rendkívül összetett.

A könyv címlapja

Körvonalazható a törzsi-nemzetségi szervezet, illetve ezek lassú bomlásának eredményeként a városi és falusi, a letelepedett életformához kötődő rokonsági rendszer, a *nagycsalád* és a *kiscsalád*. Összefoglaló terminusként elsőként a *törzset* (aşiret) kell említeni. A törzshöz való tartozás bizonyos értelemben a társadalmi tudat része ma is. Nem csupán etnikai csoportokhoz, hanem konkrét törzshöz való tartozást takar. A nemzeti hagyomány 22 oguz törzset tart számon, leszármazottjainak szokásaiban ma is eleven az atyák (ősök) tiszteletére bemutatott jelképes állatáldozat, sőt a sírjelekre a törzsi összetartozás jelét, a *tamgát* is felvészik. Eleven társadalmi intézmény a *nemzetség* (boy, kabile), egymással vérségi kapcsolatot feltételező gazdasági és társadalmi egységet takar. Nemcsak az élőket és a holt

elődöket sorolják a nemzetségbe, hanem a jövőendő utódokat is. Az apai leszármazás rendje (ataerki) jellemzi a török társadalmat. Vertikálisan tartja számon a rokonokat. A nemzetségbe tartozók megjelölésére szolgáló terminus a *kandaş* - vér-társ, az egyvérből való, azonos vérségi leszármazottakat jelölő terminus, egyúttal mutatja azt is, hogy a nemzetség, és a tág értelemben vett rokonság (amibe beletartoznak az oldalági rokonok is) nem egymást fedő fogalmak. Nem tévesztendő össze a „vértestvér – kan kardeş kifejezéssel, ami „vérszerződés” révén létrejött műrokonsági forma, tehát a kifejezés pusztán szó szerinti fordítás eredménye. A tanulmány azon túl, hogy sorolja a konzangvinikus és affinális rokonság terminusait, kitér a műrokonsági formákra is. Az utóbbiak tanulmányozása is igen érdekes, a török társadalom működésének számos különleges pontját világítja meg.

A kötet hatodik tanulmánya az anatóliai törökség népi vallásosságával foglalkozik, pontosabban az iszlám vallásökológiai szemszögéből vizsgálja a szentek, kultuszok kialakulásának körülményeit. Arra világít rá, hogy miként keretezi az iszlám vallás az anatóliai török népeket.

A következő fejezetek nem tanulmányok, hanem úti rajzok. A „szerző személys földrajza”. Olyan úti jegyzetek, amelyek a kelet-délkelet-anatóliai utazásai során tett megfigyeléseket sorolja. Szerelmes földrajz ez, mely nem nélkülözheti a személyes hangvételt. A hetedik, Útravaló, Kelet-Anatólia 2020-ban, a nyolcadik, Kelet kapuja - úti jegyzet Belső-Anatóliából, 2021, s a kilencedik Bartók nyomán Törökországban. Délkeleti barangolások 2022. évi utazások jegyzete, beleértve a tizedik részt, az Isztambuli anzix címet viselő, a világ legszebb metropoliszáról szóló vallomást is. Utószóként a török-magyar kutatás áttekintését adja, kiváltképp az UNESCO Török Nemzeti Bizottsága kezdeményezésére indult néprajzkutató program tapasztalatait írja le.

A könyv olvasmányos, magával ragadó, melyet nemcsak a török kultúra szerelmeseinek ajánlom, hanem minden olyan érdeklődő olvasónak, aki meg kívánja ismerni a török kultúrát, valamint a magyar és a török népek kapcsolatát.

Bán Andrea néprajzkutató

KÖNYVISMERTETŐ

Pálinkás Szilvia: Genomba zárt örökség

Olvasni Menő Kiadó, Budapest, 2022

Meghívást kaptam Budapest Főváros Levéltára a Magyar Családtörténetkutató Egyesület (MACSE) közös őszi műhelykonferenciájára, ahol én képviseltem a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Tudományos Egyesületet. Így bemutathattam a Jászkunság Évkönyv 9. kötetét, valamint a Farkas Imrével és K. Farkas Dórával írt, szerkesztett *Régi mesterszállási családok* és a *Régi mesterszállási történetek* három kötetét, amelyek 2016-ban, 2017-ben és 2022-ben jelentek meg.

A délutáni előadások során került sor Pálinkás Szilvia író *Genomba zárt örökség* című regényének a bemutatására, amit a szerző és Végső István történész, Kiskunhalas helytörténész, a Clió Intézet munkatársa mutatta be. A szerző ebben a családregegyében, amely a 19. század utolsó évtizedeiben játszódik, üknagyanyja, Bor Terézia tragikus életét örököltte meg, aki Kiskunhalason élt, a Kiskun Kerület valamikori székhelyén, előkelő redemptus család egyetlen leányként. Végső István történész így írt a könyvről: „Pálinkás Szilvia könyve nem csupán családjának, hanem az Alföld, a Kiskunság közösségének is egy nem várt meglepetés, egy igazi honismereti csemege, irodalmi ajándék.”

Mondhatnánk erre a művészi és izgalmas regényre azt is, hogy együttes könyv, tudniillik, hogy egy ültő helyben olvassa el, vagy szeretné elolvasni az ember. Nálam ez két napig tartott. Már az első oldalon, az első hangütés is vonzza az olvasót, amikor egy öntudatos, gazdag és tekintélyes redemptus kun gazdát, Bor Ferencet bemutatja, amint nyugalmasan ül az ámbituson, pipájának füstje békésen száll az őszülő tájban, „az őszi naplemente nyugalmat árasztó horizontja fele”. Amikor lettem ezt a remekmű gyanús könyvet, rögtön elhatároztam, hogy írok róla valamit. Ugyanis vettem a konferencia végén a könyvből, és Pálinkás Szilvia dedikálta is nekem.

A könyv alcíme: „Vajon te mindentudsz a családozról?” Nagyon időszzerű kérdés ez a mai felfordult, széttöredezett világban, amikor a covid-járvány, a migráció, a közelünkben dúló háború és az ebből adódó energiaválság

idején bizony nem árt, ha ismerjük a saját gyökereinket, úgy a nemzetet, mint a családit. Erre a kérdésre Pálinkás Szilvia egy remek regény megírásával válaszolt, amely egyszerre a család-, a társadalmi, a lélektani és a bűnügyi regény szerencsés ötvözete. Nem volt egyszerű munka, hiszen a vékonyka családi legendárium alapján komoly és hosszadalmas levéltári kutatások során sikerült kideríteni

A könyv címlapja

Bor Terézia tragikus életét, aki rövid élete utolsó éveit egy női börtönben töltötte s ott is halt meg. Bűnös volt-e a fiatal javasasszony, vagy a kor és a körülmények áldozata? Erre keresi a választ regényében a Kiskőrösön élő és alkotó Pálinkás Szilvia.

A könyv hátsó borítóján (ahol az ő fényképe is látható) így vall könyvről maga a szerző, Pálinkás Szilvia: „A tizenhat éves Bor Terézia előkelő vidéki családban nevelkedett, a birtok egyetlen gyermekeként. Szinte a semmiből bukkan fel a szegénysorban élő Musza István, aki különös elhivatottságot érez a lovak iránt. Közös szerelmükkel egy különös és sorsfordító életút veszi kezdetét, mely végtenek tűnő mélységekbe sodorja a történet szereplőit. István nagyanyjának továbbadott javasasszonyi tudása egy csapásra új értelmet ad a szerelem vállalásával kitagadottá vált Bor Teréziának.

Ő lesz Kiskunhalas szegényeinek új reménye, aki főzeteivel megmenti a hozzá fordulókat a reménytelennek tűnő élethelyzetekből. Egy helybéli jómódú szeretői pár különös viszonya és mesterien kifundált gyilkos terve azonban hirtelen megváltoztatja a javasasszony és családja életét. Vajon megmenekülhet Terézia attól, hogy felhasználják őt gonosz tervük véghezviteléhez?”

Erre az örökké időszzerű erkölcsi kérdésre próbál feleletet adni ez az izgalmas, érdekes regény. Egy ókori görög sorstragédia játszódik itt le „boldog békeidők” redemptus városában, Kiskunhalason és a környező tanyákon. A Bor Ferenc jómódú családjának biztonságos falán üt rést Terézia és a lovászfiú szerelme, amely kitagadást és szegénységet von maga után, bár Terézia jól feltalálja magát ebben a társadalmi helyzetben is, védi családját, férjét, a szerelméből született öt gyereket. Egy szerelmi háromszög, és az abból kinövő, a zsarnok férj meggyilkolásának gonosz terve rossz irányba tereli az embereket szerető, értük munkálkodó becsületes asszony életét. A bűn és bűnhődés előírászerűen követi egymást, amely Bor Terézia különleges életének tragikus véget ad, a márianosztrai női börtönben hal meg, itt is temetik el, a börtön temetőjében. Öt gyereke közül a felnőtt kort megélt Musza Antal viszi tovább a családot, egészen az íróig, s annak gyermekeiig. Akik ebben a regényben szembenézhetnek a történelemmel, családjuk múltjával. Ki-ki maga adhatja meg a választ arra a kérdésre, hogy bűnös volt-e Bor Terézia, vagy csupán áldozat? Pálinkás Szilvia ezzel a tudással, szívvel, tehetséggel és nagy életismerettel megírt regényében mindenesetre felmenti üknagyanyját, holta után elégtételt ad a sokat szenvedett, fiatalon meghalt Bor Teréziának. Felmenti őt a paragrafusokon túli, örök emberi törvények értelmében, amelyeket Jézus tevékenységéből tanulhatunk meg igazán. S végigolvastva ezt a művészi, izgalmas, életteli és letehetetlen könyvet, talán az olvasó is, Pálinkás Szilviával együtt, felmenti a regény tragikus sorsú hőst. Ezt az izgalmas, kitűnő regényt, amely szinte kiabál a megfilmesítés után, minden irodalomszerető, múltunk iránt érdeklődő embernek bátran lehet elolvasásra ajánlani.

Kovács János helytörténeti kutató

A Kisasszony napi szentmise Tótkéren

A jánoshidai határ hosszan elnyúló Észak-Dél irányú területének északi fele – a Farkas dűlőtől északra eső rész, a tótkéri és mizsei határ. Az 1900-as évek elején Tótkér tanyavilágának lakossága elérte a közel 600 főt. A lakosság lelki gondozását a jánoshidai Premontrei prépostság papjai látták el. 1899-ben, szeptember 8-án Fábry Pál plébános szentelte fel a lakosság által épített, nyereg-tetős épületet, amely kápolnaként és iskolaként funkcionált. Ettől az időtől kezdve a kériek a Kisasszony napjához igazodva tartották a tótkéri búcsút.

Soós Tamás plébános a misét celebrálja

Fotó: Z.J.

A búcsúi szentmisét a jánoshidai papok celebrálták, erre az alkalomra a környező településekről – Jánoshida, Alattyán, Jásztelek Boldogháza, Jászberény stb. – számosan elzarándokoltak. A Kistemplom mellett felállításra került 1879-ben a Berkó /később Berki/ család által egy kőkereszt. A kereszt mellett állt egy harangláb, amelyben ugyanúgy, mint a községben, minden reggel, délben és este megszólalt a harang. A harangozók a legközelebbi tanyákban lakók voltak. Sokáig volt harangozó id. Zrupkó Ferenc, Gazsi József. Ezt a harangot az 1970 évek elején a jánoshidai templom tornyában helyezték el, ez lett a „lélekarang” Jánoshidán.

A Kistemplom, mint iskola szerepét, a Czettler Jenő képviselő idején felépült iskola vette át, amelyben helyet kapott a tanító lakása is. Ettől az időtől fogva az iskola és a mellette lévő közösségi ház lett a kéri tanyavilág központja. Sajnos mivel nem volt kiépített szilárd burkolatú út, nem volt lehetőség a tanyák villamosítására, – nem engedték – csak az iskola és a tévész major volt villamosítva. Amikor megszűnt az önálló Tótkéri Béke Tsz., elkezdődött a tanyavilág felszámolódása, ami 1980-ra szinte be is fejeződött. Elbontották az iskola és a közösségi ház épületét is. A tótkériek összefogásával, Szirákiné Eszes Julianna koordinálásával megépült egy emlékhely az egykori iskola helyén.

iránt. Ebből az alkalomból felkeresik az egykori iskola helyén lévő emlékkövet, a búcsúi szentmisén pedig imádkoznak a Szűzanyához, hogy ne hagyja elveszni az egykori szülőföld emlékét. Az Iskola emlékkövének felavatására írott verssel köszöntöm én is a szülőföldhöz ragaszkodó Tótkérierket. Habár a vers az iskola emlékkövének felavatására íródott, a Kisboldogasszonyi búcsú alkalmából is szól az emlékező tótkérierkehez.

A tótkéri emlékkő avatására...

*Szomorú a sorsa annak az anyának,
Ki nem tudhatja sírját a fiának.
Akit háborúban kaszált le a halál,
Idegenben nyugszik, haza sose talál.
Ezüsthangú harang, te zengj érte imát,
Te őrizd emlékét, csendes nyugodalmát!*

*De nagyon tud fájni annak is a szíve,
Aki szülőföldje romlását megélte.
Lerombolni látta a kéri iskolát,
Sok-sok szülőházat, piros tetős tanyát.
Ezüsthangú harang, te zengj érte imát,
Te őrizd emlékét, csendes nyugodalmát!*

*Nem háború volt a pusztítás oka,
Egy idegen eszme a végzetét hordozta.
Hogy megunja a nép a tanyasi létet,
Minden eszközzel arra törekedett.
Ezüsthangú harang, te zengj érte imát,
Te őrizd emlékét, csendes nyugodalmát!*

*Tótkér, Pusztamizse, két ősi lakott hely,
Elüldözte innen lakóit a kényszer.
Költöztek városba, környező falvakba,
S temetőbe, kinek szíve ezt nem bírta.
Ezüsthangú harang, te zengj érte imát,
Te őrizd emlékét, csendes nyugodalmát!*

*Tótkéri! Mizsei! Tanyád, csak emlék már,
Helyén vetés zöldül, és sík lett a határ.
Tán még áll a templom, s áll a kőkereszt is,
Ha nem jössz el néha, elvész emléke is.
Ezüsthangú harang, te zengj érte imát,
Te őrizd emlékét, csendes nyugodalmát!*

*Ne feledd őseid, s e' szeretett tájat,
A boldog időket, első iskoládat!
Állíts emléket az itteni életnek,
Tótkérnek, Mizsének, egykori népének!
Ezüsthangú harang, mindig értük szóljon,
És ez az Emlékkő, örökké itt álljon!*

Zámbori János
emeritus jászkapitány

Népzenei találkozó Csukás István és Karikó Katalin szülővárosában

Rangos dalos találkozóra kapott meghívást az augusztusi nyár egyik legmelegebb szombatján, augusztus 26-án a Jászberényi Kossuth Népdalkör. A Kisújszállási 48-as Olvasókör tagjai és a város Önkormányzata invitálta még a következő dalköröket, népzenei csoportokat: a Jászfényszaru Fehér Akác Népdalkör, a Szolnoki Népdalkör az elmaradhatatlan Sodrás népzenei kisegyüttesével, Túrkevről a Madarász Károly Népdalkör, Mezőtúrról a Mongol-Agrár Zrt. Népdalköre.

Tóth Endre népdalénekes és Angyal Ferenc citerás
Fotó: J.Sz.

Két szóló énekes is színpadra lépett Angyal Ferenc, a Nagykunság legjobb citerása kíséretében. A rendezvényre a Vigadó és Művelődési Központ pazar színháztermében került sor. Szívélyes fogadtatás, maximális odafigyelés volt a házigazdák részéről. Finom volt a kunsági lakodalmas pereg, amivel megleptek bennünket. Jobbnál-jobb dalsokrok, népzenei blokkok hangzottak el, és szereztek örömet a hallgatóságoknak. A fellépés után ajándékok átadására került sor, és az ebéd is kifogástalan volt. A közös örömenélés és a jókedvű éneklés tette felejthetlenné a találkozót. Jászok és kunok jól érezték magukat az összetartozásuk jegyében. Köszönjük, hogy részesei lehettünk!

Mátics Béláné, a Kossuthosok nevében

Régi gépek és barátok együtt, Mezőkövesden

A XXIV. Országos Mezőgazdasági Gépésztalálkozót szeptember 2-án Mezőkövesden rendezték meg, a Hajdú-Ráfi János Mezőgazdasági Gépmúzeumban. A program a péntek esti díszvacsorával kezdődött a Hadas városrészben lévő táncpajtában, ahol üdvözlötték a megérkezett kiállítókat és a rendezvény támogatóit. Ismertették a szombati forgatókönyvet a rendezvény biztonságos és folyamatos programjához. A felszolgált ételek, italok, deszisztertek, és a hangulatos talpalávaló zene mind támogatásként érkezett a rendezvényre. A kimerítő nap, és az esti pihenő után, szombat reggel kezdődött a veterán traktorok, autók, motorok felvonulása rendőri biztosítás mellett. A látványos felvonuláson mintegy 200 jármű vett részt.

Egy öreg „matuzsálem”

Fotó: Farkas László

A visszaérkező gépeket a múzeum előtti utcában a vezetőik mutatták be az érdeklődő közönségnek, akik a gépmúzeumban, az előtte lévő területen, valamint az Eötvös József úti játszótéren meg is tekinthették a „gép matuzsálemeket”. A megnyitó a Koós portán felállított színpadnál a Z3-Z30 Mezőkövesd Postagalamb Egyesület galamb röptetésével indult. A Matyóföldi Alkotók és Művészet Pártoló Egyesületének műsoros köszöntője után Tállai András országgyűlési képviselő köszöntője hangzott el, amelyben elmondta, hogy e nagy hagyományú rendezvény legnagyobb jelentősége az, hogy régi ismerősök évről-évre

találkozhatnak és pompás járműveiket bemutatva a közönségnek, megemlékeznek Hajdú-Ráfi Jánosról. Csirmaz István, a Mezőgazdasági Gépmúzeumért Alapítvány Kuratóriumának elnöki köszöntője után ünnepélyes mikrofon átadásra került sor. Tóth Ernő, aki 24 éven keresztül mutatta be a vendégek által hozott stabil és lokomobil típusú erőgépeket, motoros fűrészeket, csónakmotorokat, működőképes modelleket, maketteket, valamint a gőzgépes cséplés bemutatót vezényelte le, át adta ezt a nehéz feladatot nekem, Farkas Lászlónak, a Mezőgazdasági és Géptörténeti Magángyűjtemény tulajdonosának. Nagyon nagy megtiszteltetés számomra, hogy 21 év aktív kiállítói munkám után megkaphattam eme felelőségteljes beosztást, ezzel segítve a rendezvény sikerét. Ebéd után a Gazdaházban előadásokat hallgathattunk meg Hajdú-Ráfi János múzeum alapítóról, Kühne Edéről, és Lábassy Jánosról, akik Magyarország legnagyobb mezőgépgyárait

Farkas László magángyűjtő

Települési Értéktár megalakulása Jászfényszarun

Jászfényszaru Városi Önkormányzat Képviselő-testülete a 72/2023. (II.29.) számú határozatával létrehozta a Települési Értéktárat, illetve az értéktár létesítésével, működtetésével kapcsolatos feladatok ellátására a Települési Értéktár Bizottságot. A Bizottság az alakuló ülést 2023. június 22-én tartotta a Petőfi Sándor Művelődési Ház és Könyvtár földszinti kiállító termében.

A bizottság a tevékenységét a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény, valamint a magyar nemzeti értékek és hungarikumok gondozásáról szóló 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelet és az e szabályzatban foglaltak szerint végzi.

A különböző értéktárakban azokat az elemeket gyűjtik, melyek a magyarságra jellemző szellemi, kulturális, épített, természeti vagy közösségi értékkel rendelkeznek. A kiválasztott elemek, a nemzeti értékek, lépcsőzetesen kerülhetnek egyre feljebb a Települési Értéktárból a Vármegyei Értéktárba, onnan a Magyar Értéktárba (kiemelt nemzeti érték). Az értéktárak csúcán a Hungarikumok listája szerepel, amelybe olyan elemek kerülhetnek be, amik ránk, magyarokra jellemzőek, külföldieknek a magyarokat juttatják eszébe. A törvény életbe lépése óta, tíz éve már, hogy érlelgetjük e gondolatot. Az ország megközelítőleg 3200 településének (2022. május 1-jei állapot szerint az ország 3155 településén) több, mint 50 %-án van települési értéktár és települési értéktár bizottság.

A jászfényszarusi Települési Értéktár Bizottság tagjai: Győri János Bertalan alpolgármester, a bizottság elnöke, dr. Farkas Kristóf Vince történész, Kovács Béláné Pető Magdolna, a BLNT elnöke, Kovácsné Pető Katalin polgármesteri hivatal hatósági iroda munkatársa, Nagy Józsefné tanár, Ördög Csizsán Mária - Ördög családi gazdaság,

Tóth Tibor, a FÉBE elnöke, Petőfi Sándor Művelődési Ház és Könyvtár mindenkori delegált munkatársa. Állandó meghívottak: Hortiné dr. Bathó Edit, a Jász Múzeum ny. igazgatója, dr. Sándorné Győri Márta. A Települési Értéktár Bizottság szervezi a településen fellelhető nemzeti értékek azonosítását, létrehozza a településen fellelhető nemzeti értékek adatait tartalmazó gyűjteményt és megküld(het)i azt a vármegyei értéktárba, amellyel kapcsolatot tart.

A Bizottság ülése nyilvános, örömmel vesszük az érdeklődést, várjuk javaslataikat a helyi értékekre. Kérjük, tartsanak velünk az értékeink felkutatásában, az értékek gyűjtésében, gondozásában, esetlegesen a vármegyei értéktárba való felterjesztésben.

Kovács Béláné Pető Magdolna, a Bedekovich Lőrinc Népfőiskolai Társaság elnöke

Emléktáblát avattak id. Bedekovich Lőrinc és fiai tiszteletére Jászfényszarun

A megalakulásának 30. évfordulóját ünneplő jászfényszarusi Bedekovich Lőrinc Népiskolai Társaság 2023. augusztus 10-én emléktáblát avatott névadójának, id. Bedekovich Lőrinc, a Jászkun Hármaskör terület földmérője, tiszteletbeli táblabírója és fiai, Bedekovich Vencel Jászfényszaru főjegyzője és ifj. Bedekovich Lőrinc, a Jász Kerület mérnöke, Jászfényszaru főbírája tiszteletére.

Hívogató trombitászként a jászberényi Palotásy János Zeneiskola képviselőjében Varga Norbert előadásában Várkonyi Imre: A korona című zeneműve hangzott el. Az eseményen Kovács Béláné Pető Magdolna, a társaság elnöke, Borbás Zoltán, a vármegyei közgyűlés elnöke, Kiss Gábor regnáló jászkapitány mondott köszöntőt. Dr. Farkas Kristóf Vince történész avatóbeszédében felidézte a Bedekovich család történetét, id. Bedekovich Lőrinc és fiai életét és munkásságát.

A népfőiskola elnöke külön köszöntötte az intézmények képviselőjében további megjelenteket: Fejes Lőrincet, a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság Kiskörei Szakaszmenökség vezetőjét, Horváth Gergőt, a Magyar Nemzeti Levéltár Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Levéltára igazgató-helyettesét, Szöllősi Sándort, a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársát, Klippánné Jáger Melindát, a Jászfényszarusi Napfény Óvoda intézményvezetőjét, Berényi Ferenc önkormányzati képviselőt, Győri János Bertalan alpolgármestert és dr. Voller Erika jegyzőt.

A jászfényszarusi Szent Erzsébet Községi Ház főhomlokzatán elhelyezett emléktáblát Kovács Béláné Pető Magdolna elnök, Tamus Angéla a népfőiskola titkára, dr. Farkas Kristóf Vince és Horváth Gergő, a Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Levéltár igazgatóhelyettese leplezték le. Miután Kiss Gábor plébános, érseki tanácsos megáldotta az emléktáblát, majd a koszorúzásra került sor.

A Bedekovich emléktábla avatása az arany és gyémánt fokozatú támogatóknak köszönhető: Berényi Ferenc, Berényi Ferencné, dr. Farkas Kristóf Vince, Horváth Gergő, Kovács Béla, Kovács Béláné Pető Magdolna, Pető István, Tamus Angéla és egy Anonym támogató. Az emléktáblát Tóásó Tibor kőszobrász készítette. Idősebb komori Bedekovich Lőrinc – e híres, nagy tudású mérnök, tisztségviselőre joggal lehet büszke a Jászkunság – halálának 200. évfordulóján emléküléssel, kiállítással, szobor állítás kezdeményezésével tiszteleg a népfőiskola. A részletes tervekről, fejleményekről a későbbiekben adunk tájékoztatást. Az egyéni adakozásra, támogatásra személyes megkereséssel vagy a népfőiskola bankszámlaszámára való utalással van lehetőség.

A népfőiskola bankszámlaszáma: 69500149-10382082.

A közlemény rovatba kérjük, szíveskedjenek beírni az adományozás célját.

Kovács Béláné Pető Magdolna, a Bedekovich Lőrinc Népfőiskolai Társaság elnöke

Részvétel a Majsai Napokon

A Jászsági Hagyományörző Egylet missziójának tekinti a Jászság hagyományainak megőrzésén túl azok minél szélesebb körben történő megismertetését. Erre nyílt lehetőség Kiskunmajsán a 2023. szeptember 1-2. között megrendezett Majsai Napok keretében.

A XXX. Főtéri Sokadalom szombati programjában két alkalommal is bemutatkozhattak: a Főtéren felállított szabadtéri színpadon a *Kaftántól a farmerig* című zenés viseletbemutatóból a jász viselet jellemző darabjait, a viselet fejlődését, annak továbbélését ismerhették meg az érdeklődők, valamint ízelítőt kaptak az elmúlt évtizedek viseletnek már nem tekinthető jellegzetes öltözékeiből.

Részlet a *Hogyé adja gazduram c. vásári vígjátékból*
Fotó: Harnyos Kitti

A főtéri előadást követően a már több alkalommal sikerrel bemutatott *Hogyé adja gazduram?* című vígjátékot adták elő a Művelődési Központ közönségének felvillanva a korabeli jászapáti vásár életképeit. Az Egylet vezetője, Hortiné dr. Bathó Edit etnográfus „A keletről jött jászok Magyarországon” címmel tartott ismeretterjesztő előadást. Megtisztelő, hogy a kiskunmajsai városi ünnepség egész napos program kavalkádjának aktív részese lehetett a Jászsági Hagyományörző Egylet.

Dr. Körei Nagy Katalin hagyományörző

A *kelmeárus és vevője - Mezei Józsefné és Körei Nagy Katalin*
Fotó: Harnyos Kitti

A *csizmaárusnál - Kövér István, Szűcsné Urbánné Mária és Faragó Zoltán*
Fotó: Harnyos Kitti

A *képmutatók és a vásári sokadalom*
Fotó: Harnyos Kitti

Ismét jól kifőzték

A szilva beérésének időpontja évről-évre bizonytalan, az azonban bizonyos, hogy szilvaéreskor a Simon Károly egyesületi elnök által vezetett Jászsószentgyörgyi Helytörténeti és Hagyományőrző Egyesület tagjai összegyűlnek a Tájház udvarán a hagyományos lekvárfőzésre. Így történt ez szeptember 30-án is.

Kanálpróba

Fotó: Körei Nagy Kristóf

A megszokott forgatókönyv szerint a tagság egy csoportja előző nap kimagvazta a befőzni tervezett 80 kg szilvát, majd szombaton kora reggel

Az Egyesület életében évről-évre olyan sikeres program a szilvalekvárfőzés, hogy már most tudható: a szilva beérésének időpontja 2024-ben is bizonytalan lesz, az azonban bizonyos, hogy szilvaéreskor az Egyesület tagjai összegyűlnek a Tájház udvarán, hogy ismét jól kifőzzék azt. A rézüst falán hátramaradt édesség kikanalazása gyermekkori emlékeket idézett, a frissen főtt szilvalekvárral megkent puha kenyér pedig a legfinomabb nyalánkságok egyikének bizonyult, különösen ha azt magunk készítjük és baráti társaságban fogyasztjuk.

Dr. Körei Nagy Katalin
hagyományőrző

A megfőtt szilvalekvár üvegekbe töltése
Fotó: Körei Nagy Kristóf

a darálással, valamint Simon István és Zsigri László tűzmesterek általi tűzrakással kezdetét vette a lekvárfőzés. Reggelire ezúttal is sült szalonna került a tányérokra, s ahogyan érkeztek a tagok az egész napos tevékenységre,

úgy szaporodott az asztalon a sokféle szilvás édesség, valamint Zsigri Lászlóné Marika jóvoltából az elmaradhatatlan perkelttorta.

A kavarókanál kézről-kézre járt, a szilva pedig szép lassan illatos lekvárrá alakult, s kora délután a kanálpróba azt igazolta, hogy kellő sűrűségű, tehát üvegbe szedhető. Kisebb csoport összehangolt munkája eredményeként 15 órára 44 üveg lekvár került a száraz dunsztba, hogy három nap múlva a polcokra sorakozhasson.

Lapunk szerzői

Babós Lajos helytörténeti kutató, Budapest
Bán Andrea néprajzkutató, Törökszentmiklós
Dr. Bathó Edit néprajzkutató, Jászberény
Bognár Mária újságíró, Budapest
Csörgő Terézia ny. középiskolai tanár, Jászberény
Farkas László magángyűjtő, Jászkisér
Kovács Béláné Pető Magdolna, a Bedekovich Népfőiskolai Társaság elnöke, Jászfényszaru
Kovács János helytörténeti kutató, Mesterszállás
Dr. Körei Nagy Katalin hagyományőrző, Jászberény
Mátics Béláné hagyományőrző, Jászberény
Metykó Béla helytörténeti kutató, Jászberény
Papp Izabella levéltáros, Jászboldogháza
Dr. Selmeczi László régész, Budapest
Szabóné Harkai Erika ny. könyvtáros, helytörténeti kutató, Jakabszállás
Székely Gábor helytörténeti kutató, Fülöpszállás
Ufer Sárközi Ágnes helytörténeti kutató, Jászberény
Varga Istvánné Fajszi Mária magyartörténelem szakos tanár, Fülöpszállás
Zámbori János jászkapitány, Jánoshida

Lapunk fő támogatói

Nemzeti Kulturális Alap Ismeretterjesztés és Környezetkultúra Kollégiuma

Jászsági Önkormányzatok Szövetsége

Személyi jövedelem adó
1 %-a

Jász Múzeum

nka
Nemzeti Kulturális Alap

REDEMPTIO

A jász és kun települések honismereti lapja

Megjelenik kéthavonta

Kiadja a Jász Múzeumért Alapítvány

Felelős szerkesztő: Hortiné dr. Bathó Edit

A szerkesztőbizottság tagjai: Bugyi Gábor,

Kókai Magdolna, Papné Varga Bernadett

Előkészítési munkák: Bugyi Gábor,

Papné Varga Bernadett

A kiadó és a szerkesztőség címe:

5100 Jászberény, Táncsics M. u. 5.

Tel./fax: 57/502-610; 06 30 365 8724

E-mail: bathoedit56@gmail.com

www.jaszmuzeum.hu

ISSN 1218-9553

Nyomdai kivitelezés: Creatív Color Stúdió

Kft. Tel.:30/230-4521 • www.ccstudio.hu